succulenta

1
Februari 2018
Jaargang 97
ISBN 0039-4467

Het kan nog steeds !

Ben Wijffelaars

Een gouden greep van het hoofdbestuur, zo ervaar ik het overleg tussen het hoofdbestuur en de landelijke afdelingen van Succulenta. Afgelopen november vond dat voor de tweede keer plaats, in de inspirerende kassen van de Uithof in Utrecht te midden van bromelia's en Marokkaanse bruiden. Het wantrouwen dat ik vorig jaar nog bespeurde, was helemaal verdwenen, mede door de gedrevenheid van het hoofdbestuur.

Dat er van de 24 afdelingen maar 14 aanwezig waren, maakt je natuurlijk niet echt vrolijk, hoewel zeven afdelingen zich netjes hadden afgemeld. De drie nog ontbrekende afdelingen zijn mogelijk van de aardbodem verdwenen. Het bestuur gaat dit uitzoeken. Ik kijk met spanning elke keer weer uit naar de kennismakingsronde voorafgaand aan het overleg. Als je dan zo'n herkenbaar verhaal hoort dat iemand met het cactusvirus behept is, doordat hij een van zijn schoonmoeder gekregen mammillariaspruitje in zijn bureaula had gelegd en na een jaar terugvond met ontluikende wortelpuntjes, dan weet je toch waar je het allemaal voor doet! Dan maak je toch nooit schoonmoedergrapjes meer!

Het meest heikele punt bij iedereen was natuurlijk de toekomst van Succulenta met als grote bedreigende factor de vergrijzing van het ledenbestand. Dat gevaar komt elk jaar dichterbij en daar hoef je geen rekenmeester voor te zijn. Ik keek er wel van op dat een afdeling in het oosten van het land haar maandelijkse bijeenkomsten al is gaan houden in een lokaal verzorgingstehuis. Zaaibakjes op het plateau van de rollator? Dat is nog eens een vooruitziende blik! En een afdeling aan de andere kant van het land laat ten gerieve van de oudere leden, mogelijk geïnspireerd door het fenomeen bodemverwarming, de thermostaat van het vergaderlokaal op 23 graden zetten.

Door het ontbreken van aanwas van nieuwe leden wordt er bij steeds meer afdelingen steeds harder geschraapt over de bodem van de geldkas. Zo hoorde ik dat de afdeling Haarlem haar veertigjarig bestaan noodgedwongen moest opluisteren met niet meer dan één extra plakje cervelaatworst. De stakingen bij Unox waren toen nog helemaal niet aan de orde, daar heeft het niet aan kunnen liggen. Wel geeft het schrijnende tekort aan worst natuurlijk wel aan hoe het water tot aan de lippen staat daar in Haarlem.

Met jaloerse blikken wordt overal gekeken naar de uitpuilende oorlogskas van de landelijke vereniging, want wat gaat er uit de bus komen bij het honderdjarig bestaan? Concrete plannen zijn er nog niet veel, maar meer dan een plak leverworst zullen we toch wel voorgeschoteld krijgen, denk ik. Onze nieuwe pr-man vertelde desgevraagd, zij het schoorvoetend, dat er bij hem in Wageningen echtelijke spanningen dreigen omdat zijn vrouw het pr-materiaal van Succulenta uit haar werkkast wil hebben. Er staat dus wat te gebeuren!

Toch is niet alles kommer en kwel. Hoewel ook mijn eigen afdeling steeds meer gaat lijken op een kweektafel met uit de kluiten gewassen *Cephalocereus senilissen* is er bij ons nog niet zolang geleden getrakteerd op beschuit met muisjes. Natuurlijk is dit niet voor alle leden weggelegd, maar u ziet: het kan nog steeds !

bwijffelaars@planet.nl

MAMMILLARIA BOMBYCINA:

De Zijde-Kranscactus

Theo Heijnsdijk

Prachtig van bekleeding is ook de Zijde-Kranscactus (Neomammillaria bombycina) uit Mexico, wier cylindervormige lichamen 15 tot 20 cm lang en 5 tot 6 cm dik kunnen worden.

De stompe knobbels staan in spiralen en de jonge areolen zijn opvallend witwollig; de top der planten is witharig. De talrijke, spreidende, naaldvormige randdoorns zijn I cm lang, de 4 middendoorns 2 cm lang, bruin van kleur, waarvan de lager gezeten doorn in een haakje uitloopt, en die tezamen op sierlijke wijze boven de andere bekleedsels uitsteken. De bloempjes verschijnen nabij den top der planten, en zijn licht-purper van kleur.

Tot zover de tekst van A.J. van Laren in het Verkade-album 'Cactussen' uit 1931. Zie de afbeelding.

Geschiedenis en naamgeving

Mammillaria bombycina is in 1910 vanuit Mexico via cactuskwekerij De Laet in Europa terechtgekomen. Door haar schitterende voorkomen en gemakkelijke kweek groeide de soort al snel uit tot het pronkstuk in vele verzamelingen. Maar niemand wist wáár in Mexico de plant van nature groeit. Het duurde 78 jaar voordat de natuurlijke groeiplaats herontdekt werd.

De soort is in 1910 beschreven (als *Mamillaria*, dus met één m voor de eerste i) in het Monatsschrift für Kakteenkunde, het tijdschrift van de Duitse cactusvereniging DKG (Deutsche Kakteen-Gesellschaft). De beschrijving, met zwart-witfoto, was van de Duitser Leopold Quehl (1849–1922). Zijn naam is onder liefhebbers vooral bekend door de naar hem genoemde *Gymnocalycium quehlianum*. Quehl werkte bij de posterijen in de Duitse stad Halle en toen hij een jaar of 24 was, raakte hij geïnteresseerd in cactussen. Hij richtte zich vooral op mammillaria's. Zijn omstreeks het jaar 1900 gebouwde kas lag ongunstig voor de zon, maar hij kreeg het voor elkaar om een deel van zijn verzameling in de plaatselijke botanische tuin onder te brengen. Daar kon hij de planten uitgebreid bestuderen.

Mammillaria bombycina had hij via de firma De Laet in Contich (België) verkregen. De enige informatie over de vindplaats was dat de plant uit Mexico kwam. Quehl koos de naam bombycina (= zijdeachtig) vanwege de talrijke (30 – 40) randdoorns aan de dicht bij elkaar geplaatste witwollige areolen, waardoor de plant inderdaad een zijdeachtig aanzien krijgt. Er zaten zaadbesjes aan de plant van Quehl, maar de bloem was nog onbekend en hij was daarom zo verstandig om de plant nog niet in te delen in een van de groepen waarin het geslacht ook toen al onderverdeeld was. De aangepaste beschrijving mét bloem volgde in 1915.

Over de soortnaam is nooit onenigheid geweest, maar de geslachtsnaam is niet geheel onomstreden. Omdat er al een algengeslacht bestond waarvoor de naam *Mammillaria* gebruikt was, wijzigden Britton & Rose de naam van het cactusgeslacht in 1923 in *Neomammillaria*, de naam die later ook Van Laren in de Verkade-albums gebruikte. Maar, omdat de naam voor de algen niet echt gebruikt werd, besloot het internationaal botanisch congres in 1930 dat de

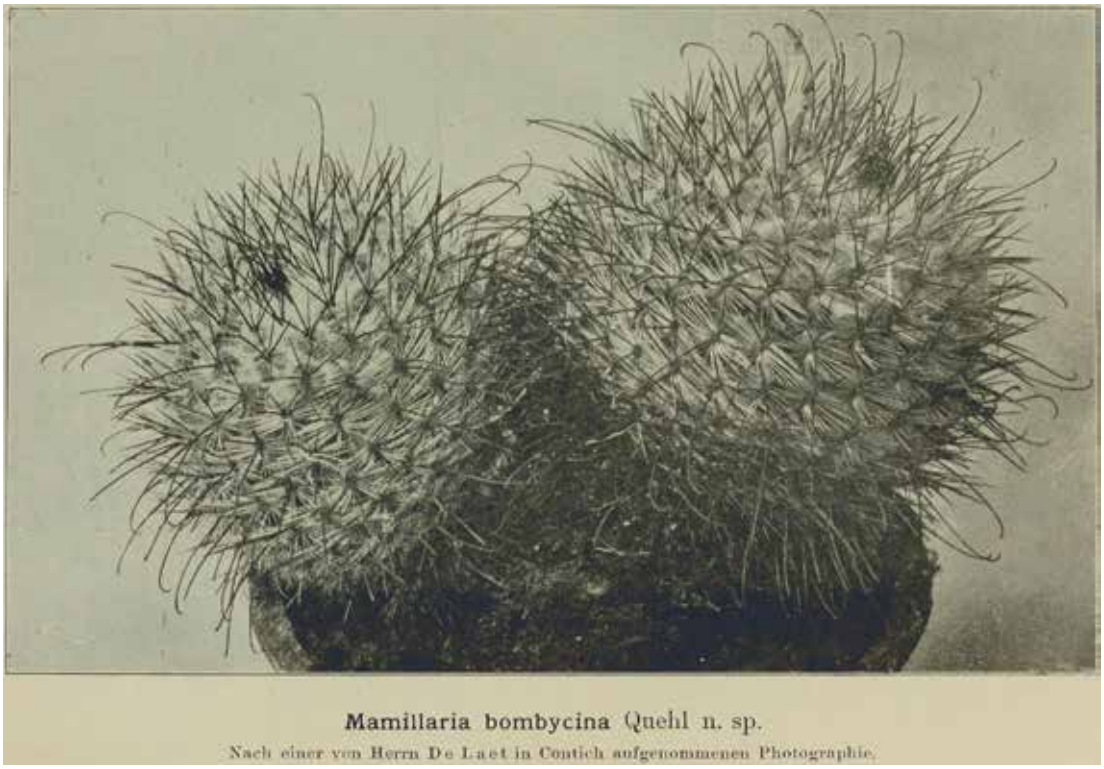

Afb. 1: De eerste afbeelding van Mammillaria bombycina (bij de beschrijving in 1910 in Monatsschrift für Kakteenkunde). Wie goed kijkt, ziet misschien ook nog de witte zaadbes aan de rechterkop

naam *Mammillaria* gehandhaafd mocht blijven voor de cactussen. Tussendoor kwam Charles Russell Orcutt in 1926 met de naam *Chilita*. Franz Buxbaum vond in 1951 dat het *Ebnerella* moest zijn en in het jaar 2000 volgde de Rus Alexander Borissovitch Doweld met *Escobariopsis*. Maar het aloude *Mammillaria* (met twee keer m voor de eerste i) is nog steeds breed geaccepteerd.

In Engelstalige landen heet *M. bombycina* 'Silken Pincushion' (zijden speldenkussen). In Mexico 'Biznaga' de seda (zijden bolcactus).

De natuurlijke standplaatsen.

Hoewel *M. bombycina* na de beschrijving in 1910 al snel een alom bekende soort werd, is het voorkomen in de natuur vele jaren onduidelijk geweest. Zoals hierboven al vermeld, wist Quehl ten tijde van zijn beschrijving in 1910 alleen dat de plant uit Mexico kwam. Britton & Rose in hun boekwerk 'The Cactaceae' (1923) en Orcutt in zijn artikel over *M. bombycina* (1926) wisten daar niets aan toe te voegen. Maar Friedrich Bödeker vermeldde in 1933 in zijn 'Mammillarien-Vergleichs-Schlüssel' dat de soort groeit in de staat Coahuila. Helaas zonder verdere specificatie. Craig, in zijn 'Mammillaria Handbook' uit 1945, gaf als verspreidingsgebied de staten Coahuila en San Luis Potosí op en bij 'typestandplaats' gaf hij aan 'reported from Santa Maria S. L. P.'. Daarna bleef het, wat het voorkomen in de natuur betreft, lange tijd stil.

En zo kon het gebeuren dat de soort tot in 1988, dus 78 jaar na de beschrijving, als 'not known in the wild' te boek stond. Dat bracht het echtpaar Fitz Maurice (Walter Alfred en Betty) in de zomer van dat jaar ertoe om op zoek te gaan naar de natuurlijke groeiplaats(en). Ze hadden foto's bij zich om aan de 'locals' te kunnen vragen of ze dergelijke

cactussen kenden. Zij namen als uitgangspunt een uitlating van 'cactusjager' Fritz Schwartz (die de plant zelf nooit gevonden heeft) dat de plant ten noorden van Guadalajara (in de staat Jalisco) zou groeien.

Ze vonden in die omgeving wel meerdere cactussoorten (onder andere *Mammillaria jaliscana, M. scrippsiana* en *Pereskiopsis diguetti*), maar geen *M. bombycina*. Dan maar door naar San Luis Potosí. De weg die ze namen (MEX 70) voert vanuit Jalisco door een andere staat, Aguascalientes. Net over de grens met die staat ontmoetten ze een man die zei de cactus wel te kennen. En inderdaad, na ongeveer 13 km rijden, zagen ze vanaf de weg, groepen *M. bombycina* op de rotsen. Er was een cluster met meer dan 50 koppen, maar er waren ook enkelvoudige exemplaren. Ook groeiden er *M. densispina* en *M.* aff. *fera-rubra*. Al deze planten stonden daar (hoogte 2340 meter) in gedeeltelijke schaduw tussen eikenbomen op grote, met mos overdekte, niet kalkhoudende rotsen.

Enkele maanden later vonden ze in dezelfde omgeving nog enkele groeiplaatsen. Toen bleek ook dat eerder in hetzelfde jaar een van die groeiplaatsen al gevonden was door een groep biologen van de Monterrey Universiteit, die het gebied per bus bezochten. Zij dragen dus de eer van de 'herontdekking'. De door Fritz Maurice verzamelde zaden van *M. bombycina* hebben veldnummers WAF 1821 (de eerste groeiplaats), WAF 1855 en WAF 1828. De groeiplaats van de laatstgenoemde was op 2400 meter hoogte en de planten stonden daar in de volle zon. Ze waren allemaal solitair en tamelijk klein. Op dezelfde plek groeide ook een stenocactus.

Inmiddels zijn er nog wat meer vindplaatsen bekend geworden, zoals El Maguey (2050 meter), El Garruño, Jaltiche de Arriba (2100 meter) en Los Alisos. Ze liggen alle in een gebied van 16 bij 10 km in de grensstreek van de staten Jalisco en Aguascalientes. Inderdaad ten noorden van Guadalajara, zoals Fritz Schwartz ooit beweerde. Maar hemelsbreed wel ongeveer 150 km er vandaan. Net zoiets als dat je van een plant die in Groningen groeit, beweert dat hij ten

Afb. 2: Mammillaria bombycina bij El Maguey
Foto: Wolter ten Hoeve

Afb. 3: Clusters Mammillaria bombycina
Foto: Wolter ten Hoeve

Afb. 4: Bloeiende Mammillaria bombycina met bijna helemaal witte middendoorns
Foto: Wolter ten Hoeve

Afb. 5: Mammillaria bombycina in cultuur in bloei

noorden van Arnhem gevonden kan worden.

Op de groeiplaatsen staan de planten veelal op steile hellingen in scheuren en spleten in de rotsen, die uit vulkanisch stollingsgesteente bestaan. Zie afb. 2, afb. 3 en afb.4. De temperatuur kan er dalen tot rond het vriespunt. Overdag blijft het meestal onder de 25 ^{0}C.

Voor meer standplaatsfoto's verwijs ik graag naar het artikel dat André van Zuijlen in 2010 schreef in het augustusnummer van Succulenta (Op de vindplaats van . . . *Mammillaria bombycina*).

Helaas zijn er sinds de herontdekking in 1988 nogal wat bezoekers geweest die er geen probleem in zagen om planten, hele clusters, uit de natuur weg te halen. Tien jaar na de herontdekking was de populatie met naar schatting 80% afgenomen. Dat het niet nog meer is, danken we misschien aan het feit dat veel plekken op de steile rotswanden totaal ontoegankelijk zijn. In aanmerking genomen dat er ook nieuwe subpopulaties gevonden zijn en dat het illegaal verzamelen sterk verminderd is, wordt de totale afname op 30% geschat. Al met al vond de IUCN (International Union for Conservation of Nature) het niet nodig om de soort in de 'Red List of Threatened Species' de status 'Endangered' (bedreigd) toe te kennen. Vooralsnog is het 'Vulnerable' (kwetsbaar). Op de lijst van de Mexicaanse natuurbeschermingsorganisatie heeft de soort de vergelijkbare status Pr = Sujetas a Protección especial (onder speciale bescherming).

Cultuur en cultuurvormen

M. bombycina behoort tot de gemakkelijk te kweken cactussen. Er is geen reden om van de standaardbehandeling voor cactussen af te wijken. De plant gedijt zowel in de

Afb. 6: Close-up van een bloeiende kop van Mammillaria bombycina in cultuur

volle zon als in lichte schaduw. Soms wordt geklaagd over de spaarzame bloei, maar bij mij bloeien de planten ieder jaar (afb. 5 en afb. 6). Hoewel de planten in Mexico vaak gedeeltelijk beschaduwd staan, valt de volle zon toch aan te bevelen. Dat houdt ze gedrongen en dicht bedoornd. Vermenigvuldigen kan door een scheut af te nemen, maar dat is eigenlijk wel zonde voor een plant die van nature clusters vormt. En waarom zou je ook? Zaaien is ook heel goed te doen en er is genoeg zaad in de handel.

Ik weet niet of de soort zelffertiel is, maar met meerdere planten is zaadwinning in ieder geval geen probleem. De zaadbesjes zijn wit of witachtig, iets wat je bij mammillaria's niet vaak ziet (afb. 7). Als ze uitgerijpt zijn worden ze bijna doorzichtig en dan zie je de nagenoeg zwarte zaadjes goed zitten.

De middendoorns van *M. bombycina* zijn meestal roodbruin. Maar er komen ook exemplaren voor met wittige, bruingele en donkerbruine middendoorns. Aanleiding voor sommigen om er meteen maar namen aan te hangen als 'forma albicentralis' of 'forma flavispina'.

Er is ook een vorm waarbij de haakdoorn wat puntige zijdoorntjes heeft. Die komen we in de literatuur wel tegen als cv 'Split Spines' (afb. 8). Onder meer cactuskwekerij De Herdt bood deze vorm aan. Er is ook een cristaat in de handel (afb. 9).

Nauw verwant: Mammillaria perezdelarosae.

Bij El Ocote, hemelsbreed nog geen 25 km van het groeigebied van *M. bombycina*, is een groeiplaats van de mogelijk nauw verwante *Mammillaria perezdelarosae*. Een plant die je alleen om de naam al zou willen bezitten, maar die daarnaast de schoonheidswedstrijd van *M. bombycina* zeker zal win-

Afb. 7: Mammillaria bombycina heeft meestal vier middendoorns. De onderste is haakvormig gebogen. De zaadbesjes zijn wit en uitgerijpt bijna doorschijnend

Afb. 8: Een Mammillaria bombycina met gespleten doorns, ook wel cv 'Split Spines' genoemd, in de kas van André van Zuijlen

Afb. 9: Een kamvorm van Mammillaria bombycina

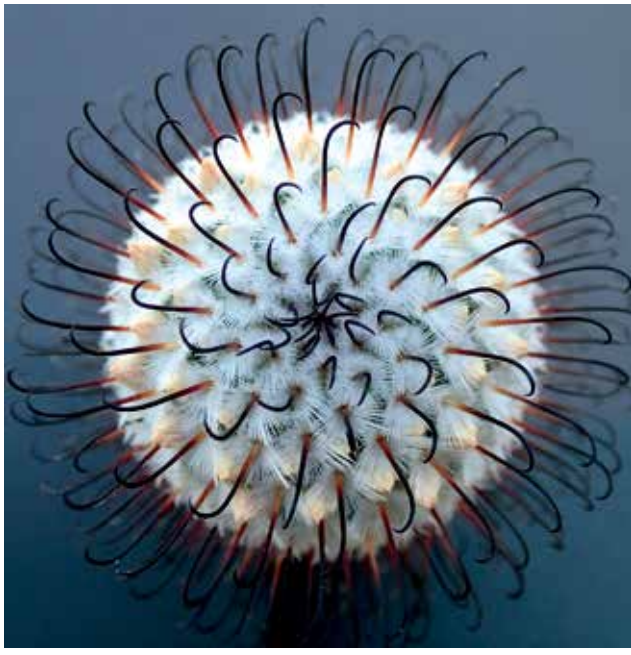

Afb. 10: M. perezdelarosae in cultuur. De donkere haakdoorns steken prachtig af bij het wit omhulde plantenlichaam

Afb. 11: Bovenaanzicht van Mammillaria perezdelarosae in cultuur

Afb. 12: Mammillaria perezdelarosae in bloei

nen. Waar *M. bombycina* een zijdeachtige indruk maakt, heeft het lichaam van *M. perezdelarosae* een zilverwit aanzien. Het aantal randdoorns (tot wel 70) is groter dan bij *M. bombycina* (30 – 40). De haakdoorns, die meestal van roodbruin aan de basis naar diepzwart uitlopen (één, per areool), steken daar prachtig bij af (afb. 10 en afb. 11). Naast die ene haakdoorn zijn er soms ook nog één of twee kortere, licht gebogen middendoorns. De bloemen (afb. 12) zijn wit of roze. De zaadbesjes zijn lichtrood. Deze soort is in 1985 beschreven door Helia Bravo en Lea Scheinvar, en inderdaad, hij is genoemd naar een zekere (meneer) Perez de la Rosa, die de plant in 1985 vond (bij Villa Hidalgo in Jalisco, hemelsbreed 15 km ten zuidwesten van El Ocote). In Mexico wordt de soort 'Biznaga de Lagos de Moreno' genoemd, naar de vindplaats uit de eerstbeschrijving.

Later bleek overigens dat de Belg Etienne Lanssens dezelfde soort al in maart 1984 gevonden had. Hij schreef erover in Succulenta van maart 1985. Het artikel ging vergezeld van een provisorische en naamloze beschrijving (de bloemen waren onbekend) door Ludwig Bercht. Overigens had hij deze plant gevonden 'in een gebied ten noordoosten van Guadalajara'. Verdere details worden niet gegeven. Het zou de vindplaats bij Lagos de Moreno (100 km ten noordoosten van Guadalajara) kunnen zijn.

M. perezdelarosae blijft in de natuur (op 2000 – 2400 meter hoogte) een stuk kleiner (hoogte tot 8 cm) dan *M. bombycina*. Dat kan wel aan de groeiomstandigheden liggen. Ze staan namelijk op bijna kale rotsgrond (afb. 13 en afb. 14). Spruiten doen de plantjes ook bijna nooit.

Voor meer standplaatsfoto's verwijs ik graag naar het artikel dat André van Zuijlen in 2007 schreef in het decembernummer van Succulenta (Op de vindplaats van . . . *Mammillaria perezdelarosae*).

Later heeft het echtpaar Fitz Maurice in de staat Zacatecas op 2100 meter hoogte ook nog een variëteit gevonden die kleiner blijft (4 cm hoog en breed) en waarbij de middendoorn niet gehaakt is, maar gewoon recht en puntig (afb. 15). Deze variëteit heb-

Afb. 13: Een groep zaailingen van Mammillaria perezdelarosae bij El Ocote
Foto: Wolter ten Hoeve

Afb. 14: Mammillaria perezdelarosae groeit op bijna kale rotsgrond en wordt daar amper 8 cm hoog
Foto: Wolter ten Hoeve

ben zij in 2001 als subsp. *andersoniana* beschreven. Volgens sommige meldingen is het groeigebied kleiner dan 1000 m^2 en daar zouden minder dan 1000 exemplaren aanwezig zijn. Wolter ten Hoeve vond er in 2013 alleen sterk ingedroogde exemplaren (afb. 16). In het gratis digitale tijdschrift 'Xerophilia' doet de Mexicaanse liefhebber Ricardo Daniel Raya Sanchez verslag (met veel foto's) van een bezoek dat hij half maart 2015 bracht aan de groeiplaats. Het regende toen (in heel Mexico) 72 uur matig tot zwaar. Er stonden honderden exemplaren in kleine kuilen grotendeels (en sommige helemaal) onder water. Vele, waaronder een cristaat, volop in de knop en andere al in bloei. Deze situatie doet zich volgens de schrijver bijna jaarlijks voor.

M. perezdelarosae is nog niet beoordeeld voor de IUCN Red List, maar deze subspecies *andersoniana* wordt door ingewijden als 'critically endangered' beschouwd.

Hunt beschouwt *M. perezdelarosae* als een subspecies (variëteit) van *M. bombycina*. Deze mening wordt, vooral in verband met het grote verschil in de zaadmorfologie, niet algemeen gedeeld.

In Mexico is ook een soort tussenvorm van *M. bombycina* en *M. perezdelarosae* gevonden. De zaden hiervan komen het meest overeen met de zaden van *M. bombycina*. De Duitse mammillariakenner Thomas Linzen heeft min of meer als grap voor deze vorm de benaming *M. bombyrosae* n.n. (nomen nudum) bedacht.

Wat de cultuur van *M. perezdelarosae* betreft, deze kunnen we beter in een kleine pot houden. Daarbij moeten we zeer zuinig zijn met water en voeding. Anders worden het lange slappe stengels.

En maak niet de fout die ik ooit maakte, door twee van die planten pal naast elkaar te zetten. Toen ik de ene wilde pakken, klampte de tweede zich aan haar vast. De haakdoorns grijpen in elkaar als twee stro-

Afb. 15. Mammillaria perezdelarosae subsp. andersoniana
Foto: Resenter89

Afb. 16: Sterk ingedroogd exemplaren van Mammillaria perezdelarosae subsp. andersoniana op de groeiplaats in Zacatecas
Foto: Wolter ten Hoeve

ken klittenband. Maar het verschil is dat je klittenband nog los kunt trekken. Bij *M. perezdelarosae* trek je de areolen uit het plantenlichaam. Het vergde heel wat tijd en concentratie om de planten redelijk onbeschadigd uit hun innige omstrengeling los te maken.

Literatuur

Bravo, H & Scheinvar, L. (1985). Mammillaria perezdelarosae, Bravo et Scheinvar, una nueva especie de Jalisco, Cactáceas y Suculentas Mexicanas 30 (4): 76 – 80.

Fitz Maurice, W. A. (1989). Fieldnotes: a successful search for Mammillaria bombycina, Cactus and Succulent Journal (U.S.) 61 (5): 237 – 239.

Fitz Maurice, W. A. & B. (2001). Fieldnotes: another look at Mammillaria bombycina and M. perezdelarosae, and something new: M. perezdelarosae ssp. andersoniana, Cactus and Succulent Journal (U.S.) 73 (5): 263 – 268.

Hunt, D.(1997). Postscripts 6.

Lanssens, E. (1985). Een nieuwe Mammillaria?, Succulenta 64 (3): 50.

Sanchez, R.D.R. (2015). Mammillaria perezdelarosae ssp. andersoniana, Xerophilia 13: 19 - 28.

Quehl, L. (1910). Mamillaria bombycina, Monatsschrift für Kakteenkunde 20 (10): 149 – 150.

Vaupel, F. (1922). Quehl, L. Monatsschrift für Kakteenkunde 32 (5): 76-79.

Zuijlen, A. van. (2007). Op de vindplaats van . . . (2), Mammillaria perezdelarosae, Succulenta 86 (6): 263 – 269.

Zuijlen, A. van. (2010). Op de vindplaats van . . . (5), Mammillaria bombycina, Succulenta 89 (4): 160 – 164.

Maasdijk 11
6629 KD Appeltern
th.heijnsdijk@gmail.com

Voor het voetlicht

Bertus Spee

Ariocarpus trigonus

De planten uit het geslacht *Ariocarpus* hebben de bijzondere eigenschap dat ze in de herfst bloeien. *A. trigonus* is de geelbloeiende soort. Het groeigebied van deze planten vinden we in de deelstaten Nuevo León en Tamaulipas, in het noordoosten van Mexico. Ze groeien hier zowel op als aan de voet van de Oostelijke Sierra Madre. Ze kunnen hier wel 20 cm in diameter worden. In cultuur zijn het niet al te moeilijke planten. Ze zijn goed op eigen wortel te kweken. We planten ze in een goed doorlatend mineraalrijk substraat, bij voorkeur in een diepe pot vanwege de grote penwortel. Tijdens de groei geven we regelmatig water en laten we de potkluit tussendoor opdrogen. Een flink zonnige plaats is ook vereist. Vermeerderen gaat goed uit zaad. Het zijn wel langzame groeiers. Om sneller grotere planten te krijgen, worden ze dan ook geënt op *Pereskiopsis*. 's Winters droog en minimaal 7 ^{0}C.

Delosperma nubigenum

Het thuisland van deze planten is Zuid-Afrika. Wonderlijk genoeg gedijen ze in onze streken ook prima. Ze kunnen zelfs onze winters in de rotstuin overleven; ze verlangen dan wel een zeer zonnige plaats en een zanderige, goed doorlatende ondergrond. Hierin vormen ze dikke, vlezige wortels. Ze groeien uit tot pollen van wel een meter doorsnede. Bloeien doen ze vroeg in de zomer. Ook in een stenen pot of schaal zijn ze goed te kweken; tijdens erg natte periodes kunnen we ze dan onder een afdak plaatsen.

Vermeerderen kan door zaaien; ook stekken is mogelijk door vanaf mei 15 cm lange stengels in vochtig zand te steken. Ze zullen binnen enkele weken bewortelen.

Uit eigen ervaring blijkt dat ze in de winter minimumtemperaturen van -10 °C overleven.

Tephrocactus geometricus

De opvallende kleur van deze plant komt tot uiting in de naam (tephro = asgrauw). Ze zijn in de natuur te vinden in de provincie Catamarca, in het noordwesten van Argentinië. Ze groeien hier op een hoogte tussen de 2000 en 3000 meter op het voorgebergte van de Andes. Ze overleven de koude winters hier onder een isolerend sneeuwdek. In cultuur zijn het weinig eisen stellende planten. We planten ze in een grof zanderig substraat en kunnen al in maart, als het zonnig weer is, beginnen met water geven. Vermeerderen kan door zaaien en stekken. Het zijn langzame groeiers; ze maken maar enkele nieuwe leden per jaar en slaan ook wel eens een jaar over. Uiteindelijk kunnen ze flinke clusters vormen en worden dan tot 15/20 cm hoog. Ze komen niet gemakkelijk in bloei. Een zeer zonnige en warme plaats is vereist. In de winter houden we ze droog. Lichte vorst is geen probleem.

Stenocactus albatus

Dit is een vrij bekende plant in onze verzamelingen, maar vreemd genoeg komt ze niet in de natuur voor. Volgens de wijze boeken zou het een cultuurvorm zijn van *Stenocactus vaupelianus*, die groeit in de deelstaat Tamaulipas van Mexico. Qua uiterlijk lijken deze planten wel op elkaar en ook de bloemkleur is dezelfde. Verder heb ik er weinig over kunnen vinden. In cultuur zijn het gemakkelijke planten. Ze doen het goed op eigen wortel en bloeien al vroeg in het voorjaar. Ze verlangen een mineraalrijk doorlatend grondmengsel met weinig humus. Gedurende de groei verlangen ze regelmatig een flinke watergift. We zetten ze op een flink zonnige plaats, wat de mooie bedoorning ten goede komt. Vermeerderen gaat prima door zaaien. Na 4-5 jaar kunnen ze dan al bloeien. Tijdens de winterrust kunnen we ze droog houden bij een minimumtemperatuur van 5 °C.

Diepeneestraat4
4454 BJ Borssele

Doodzonde in de kerk

Rik Coenen

Naast de kerk in Son en Breugel woont een pastoor die door mijn achterneefjes de 'cactuspastoor' wordt genoemd. Zij gaan regelmatig bij hem langs omdat mijn tante, hun oma, hulp is in de kerk daar. Ook zelf ben ik er wel ooit geweest, omdat mijn tante weet dat de pastoor en ik dezelfde hobby delen.

Behalve een kas in zijn achtertuin heeft de pastoor ook enkele grotere planten die de kerk zelf versieren. Hieronder enkele agaves en twee euphorbia's van zo'n 3,5 meter hoog, die te groot waren geworden om nog ieder jaar binnen en buiten te zetten. Ook toen ik eerder dit jaar weer in die kerk zat vanwege een gedachtenismis, viel het me op wat een apart maar toch leuk gezicht dat was, zo'n grote euphorbia naast het altaar. Ergens zelfs nog niet eens zo heel raar om zo'n grote 'Candelabrum' daar te hebben staan. (Oké, waarschijnlijk is het een ingens, geen candelabrum, maar ik kon het woordgrapje niet laten.)

De kerk zelf stamt uit begin zestiger jaren van de vorige eeuw. Zij is gebouwd toen de oude kerk bijna volledig afgebrand was, waarbij enkel de toren nog overeind is gebleven, die er vandaag de dag nog staat. Nu is besloten om in 2018 deze nieuwe, modernere kerk te gaan slopen en in de plaats daarvoor weer de kerk achter de toren te bouwen, zoals die vroeger ooit is geweest. Dit plan heeft zowel voor- als tegenstanders, waarbij de tegenstanders dit zonde vinden van die nieuwe kerk, terwijl voorstanders (zoals ik) het gebouw toch al niet zo mooi vonden. Maar dat is een discussie voor een ander artikel.

Toen ik pasgeleden in die gedachtenismis zat, kwam mijn tante naderhand naar mij toe. Zij vertelde dat de planten in die kerk weg moesten voor het gebouw gesloopt zou worden en aangezien ze wist dat ik bij een succulentenvereniging zat, zou ik vast wel weten of er iemand (of ik zelf) interesse zou hebben.

Afb. 1: De nieuwe kerk

Afb. 2: Maatwerk

Afb. 3: De verzameling van meneer pastoor

Persoonlijk ben ik een erg grote fan van euphorbia's, dus ik begon al meteen te dromen over het bezit van deze twee grote planten. Helaas heb ik hier echter niet de ruimte voor. Nu is een bekend verschijnsel bij de cactusliefhebber dat deze zin wel vaker uitgesproken wordt, om uiteindelijk alsnog met twintig nieuwe planten thuis te komen, maar helaas, hier kon dat toch echt niet! Ze waren te groot en te lomp om ieder jaar naar binnen en buiten te slepen en ik vreesde dat ik hiermee deze prachtige planten uiteindelijk alleen maar aan hun einde zou brengen.

Maar ik had nog een ander idee. Met onze afdeling, Maas en Peel, beheren wij de cactuskas in de botanische tuin 'de Jochumhof, in Steyl bij Venlo. Hier staan enkele planten die nog groter zijn dan deze twee, dus mogelijk zouden ze daar kunnen passen. Bijkomend voordeel is dan ook dat de gehele afdeling (en ook andere mensen) van deze planten kunnen genieten en ik ze kan bekijken wanneer ik wil.

Op onze doe-avond in augustus in deze kas vroeg ik dan ook of er voor deze planten nog plek was in de kas. Ik was verheugd om te horen dat er voor deze planten wel plaats was naast de grote *Euphorbia ammak* bij de entree van de kas. Op de bestuursvergadering de volgende dag besprak ik dit plan en spraken we af om de maand daarop met drie van onze bestuursleden Harrie, Willie-jan, en ik de planten op te gaan halen in de kerk.

Aldus kwamen wij enkele weken later op zaterdagochtend bij de kerk aan met een grote aanhanger achter de auto. Buiten de

Afb. 4: Ik heb mijn wagen vol geladen

twee euphorbia's waren er ook een hoop andere planten die mee konden, die ik gelukkig wel thuis kon plaatsen. Deze waren ook een stuk makkelijker mee te nemen dan de twee grote euphorbia's. De eerste van de twee bleek gelukkig nog relatief licht te zijn, hoewel hij toch nog erg gehecht aan deze kerk bleek. Enkele takken waren achter de hendel van het raam gegroeid. Maar aangezien deze euphorbia toch een honderdtal vertakkingen had, kon zij er wel enkele missen en moest zij toch loslaten. Door haar goed stevig vast te houden, kregen wij haar op de kruiwagen getild en uiteindelijk op de aanhangwagen. Hierbij merkte Harrie ook meteen op dat dit toch de eerste keer was in zijn leven dat hij met een kruiwagen door de kerk heeft gereden. Voor alles een eerste keer zeg maar.

De tweede euphorbia, naast het altaar, bleek helaas een stuk moeilijker te vervoeren. Na enig overleg zagen wij geen andere oplossing dan er het mes in te zetten, aangezien de plant de rit niet heelhuids zou kunnen volbrengen. Dus met pijn in het hart werd de plant in twee grote stukken gedeeld. Het voelde alsof het gezicht uit de Mona Lisa gezaagd werd om in een kleiner frame te kunnen stoppen. Een doodzonde in de kerk! Gelukkig stond de pastoor er wel vlakbij, dus kon er meteen gebiecht worden.

Na de planten en stekken in de aanhangwagen te hebben geladen, mochten wij nog even bij de pastoor in de kas komen kijken, waar een vrij diverse verzameling te zien was met cactussen, vetplanten, orchideeën en tillandsia's. Het was te zien dat de pastoor genoot van al wat leeft.

Na de bezichtiging vervolgden wij onze weg naar de Jochumhof en bleek er toch nog één lichtpuntje te zijn aan het moeten snoeien van deze prachtige euphorbia. Nu er twee stukken waren, kon één stuk naar de Jochumhof en het andere kon ik houden. Beide stukken zouden in zo'n tien tot twintig jaar weer kunnen groeien naar de oorspronkelijke grootte van de moederplant, waardoor er uiteindelijk twee kunstwerken van gemaakt zijn. En zo had ik dus toch nog een eigen exemplaar thuis staan.

Kloosterstraat 8
6051 JC Maasbracht

Aeonium nobile

Theo Heijnsdijk

Op 27 december 2004, op de dag na de grote tsunami door een zeebeving in de Indische oceaan (de kranten stonden er toen vol mee), vertrokken mijn vrouw Loes en ik voor een vakantie naar La Palma. Het was de eerste keer in een aanhoudende reeks van bezoeken aan de Canarische eilanden.

Op een van de eerste ochtenden kochten we in Los Llanos een Nederlandse krant. Daarin lazen we een groot artikel waarin een wetenschapper uitlegde dat er een instabiele breuklijn over La Palma loopt en dat het wachten is totdat een groot stuk van het centrale deel van het eiland, wel 500 km^3, los zou raken en in zee zou verdwijnen. Dat zou een mega-tsunami veroorzaken die zelfs New York aan de andere kant van de Atlantische Oceaan weg zou vagen. Dat is toch wel even schrikken als je je net ter plekke bevindt. Maar ja, waarom zou dat nou net in deze ene week gebeuren? Het weerhield ons er in ieder geval niet van om rond te toeren en veel wandelingen te maken.

De eerste dagen zagen we op onze tochten heel veel interessante planten, waaron-

Afb. 1: Aeonium nobile bij El Time in gezelschap van Senecio kleinia (de meest linkse groene struik) en struikvormige euphorbia's

Afb. 2: Een cristaat van Aeonium nobile in 2004 bij El Time

Afb. 3: Door de voorjaarszon rood aangelopen Aeonium nobile Foto Johan Timmermans

Afb. 4: Aeonium sedifolium in de buurt van El Time

der veel aeoniums. Maar in de winter bloeien die meestal niet en dan is het best wel moeilijk om te weten met welke soort je te doen hebt. Vooral ook omdat de planten van één soort er, afhankelijk van de lokale groeiomstandigheden, behoorlijk verschillend uit kunnen zien. Bovendien hybridiseren aeoniums makkelijk, ook in de natuur, zodat er allerlei tussenvormen kunnen voorkomen.

Toen we op een ochtend vanaf Mirador del Time (dicht bij de westkust op 594 meter hoogte), de weg overstaken en langs de wandelroute GR 131 verder omhoog klommen, vonden we al na een paar honderd meter een aeonium van een soort die ik zeer beslist nog nooit gezien had. Verbazingwekkend groot en met dikke succulente bladeren (afb. 1). Helaas ook hier geen spoor van bloei. Wel vond ik een cristaat (afb. 2), ook altijd leuk. Met behulp van de boekjes die ik bij me had, bleek me 's avonds, in het appartement, dat het hier om *Aeonium nobile*, de enige roodbloeiende aeonium moest gaan.

Ook met de kerstdagen van 2008 bezochten we La Palma. De cristaat was niet meer te vinden. Natuurlijk ook geen bloeiende plant. Toen we in april 2016 voor de derde keer naar La Palma gingen, hoopte ik de plant eindelijk in bloei aan te treffen. Volgens het boek over de succulente flora van de Canarische eilanden van Joël Lodé is de bloei van maart tot juli. We vonden in de buurt van El Time veel planten die door de intense voorjaarszonnestraling prachtig rood gekleurd waren (zie afb. 3). Ook zagen we hele plakkaten van *A. sedifolium* in bloei (afb.4). Tijdens een wandeling door de Barranco de las Angustias (de kloof der angsten) vond ik ook veel prachtige exemplaren. Maar helaas, ook nu was er geen enkele bloeiende plant. Zelfs geen beginnende bloeistengel. Had ik maar eerder kennis genomen van het verslag dat een van de ontdekkers van deze soort, Oscar Burchard[1)], in 1928 over zijn ontdekking schreef (in het Duits, door mij vertaald):

Toen ik in mei 1924, samen met R.L. Praeger[2], het eiland La Palma bereisde, zagen we in het oosten, vlak bij de kust op een plek die ongeveer 100 meter boven zeeniveau lag, een sempervivum met een groot opvallend grijsgroen rozet en zeer dikke vlezige bladeren, steeds onvertakt, die ik meteen voor een nieuwe soort hield. We zochten tevergeefs naar bloemen. Maar Ik nam enkele planten mee naar Orotava (plaats op Tenerife, waar Burchard woonde, T. Heijnsdijk) *om daar verder te kweken. Ook deze bloeien tot nu toe (1928) nog niet hoewel een daarvan al een rozet met een diameter van 52 centimeter heeft. Later hebben zowel Praeger (in 1926) als ik zelf in 1925 en 1927 zonder succes naar bloeiende exemplaren gezocht. Zowel op deze standplaats als op een tweede locatie, 1 km ten zuiden van de hoofdstad* (Santa Cruz de La Palma, T. Heijnsdijk)*. Het was toen nog niet zeker of ze bij het ondergeslacht Aeonium behoort, maar gezien een half vergane, volkomen verdorde bloeistengel zonder zaden wel waarschijnlijk. Pas in juni 1928 vertoonden zich op de eerste standplaats twee moeilijk bereikbare exemplaren in volle bloei, waarvan er een met behulp van de plaatselijke bevolking bereikt en onbeschadigd meegenomen kon worden. De bloeistengel was 48 cm lang en 35 cm breed. De schermvormig uitgegroeide bloeiwijze had verrassenderwijs een helder donkerrode, koperachtige tot bloedrode kleur, volkomen afwijkend van alle andere aeoniums en sempervivums waarvan de bloemkleur slechts in enkele gevallen helder roze is, maar zich meestal tussen wit en goudgeel beweegt.*

*Toen wij in 1924 de plant zonder bloemen in handen hadden, zei ik meteen dat we die Sempervivum Praegeri moesten noemen. R.L. Praeger echter vond de plant zo mooi en eigenaardig dat hij voorstelde om de naam S. nobile te kiezen (*nobile betekent edel, voornaam, voortreffelijk, Th. Heijnsdijk) *en hij gaf een voorlopige beschrijving in het Bulletin of the Botanical Society of Edinburgh. Ik ben verheugd dat ik hem nu volledig kan beschrijven.*

De bloeitijd is dus pas in juni, juli. Gelukkig zijn er andere leden van Succulenta die wel in de juiste tijd op La Palma waren (zie afb. 6 en afb. 7).

Aeonium nobile op de natuurlijke groeiplaatsen

Ik denk dat *A. nobile* van alle aeoniums de soort met de grootste rozetten is. De diameter kan tot maar liefst 80 cm oplopen en de bladeren kunnen tot 18 mm dik worden. Echt imposante planten dus. De naamgever, de Ier Robert Lloyd Praeger (1865 -1953) was terecht onder de indruk. In zijn artikel uit 1925 schrijft hij:

"A remarkable and striking plant, well adapted to its habitat on very hot rocks, which are shunned by most of the Sempervivums. The concomitants of S. Nobile - Euphorbia canariensis, Kleinia neriifolia, etc. - show that it is quite a desert type. No flower was obtained, and of about 100 plants seen only one had bloomed in the previous year. The remains of other individuals which had flowered and died were at least several years old, so the plant is evidently slow-growing and long-lived. The large solid leaves are not persistent on the plant, but fallen dried leaves, like tough brown parchment, persist long upon the ground"

Aeonium nobile komt van nature alleen maar op La Palma voor. Opmerkelijk is dat Praeger en Burchard de plant in het oosten, dicht bij Santa Cruz vonden. In bovengenoemde beschrijving in 1925 schrijft Praeger over de vindplaats:

"On hot rocks facing south, about 120 metres elevation, in the two large adjacent barrancos about 6 kilometres north of Santa Cruz; in each case close to the carretera (carriage-road) a little north of the bridge over the stream-bed."

In een tweede artikel in 1929 geeft Praeger een nadere specificatie van de twee barranco's: de Barranco Seco en de Barranco de los Gomeros. Op de eerste locatie stonden er op de rand van een klif duizenden. Voor andere vegetatie was er geen ruimte

Crasulaceas del Parque Nacional de la Caldera de Taburiente

meer over. In de tweede barranco stonden de planten verspreid over de rotsen. Op de nieuwe locatie die in 1927 ontdekt was, bevond zich een enorme kolonie, maar alleen op het zuidoostelijk gerichte deel van het klif. Op de oostelijk en noordoostelijk gerichte delen stond het vol met *A. palmense*. De overgang was zo scherp dat het mogelijk was om een verticale scheidslijn tussen de twee soorten te trekken.

Hij vermeldt ook dat er welgeteld één exemplaar gevonden is in een vulkaankrater bij Fuencaliente en dat de soort ook in de Barranco de las Angustias op zuidwaarts gerichte rotsen langs de rivierbedding op 240 – 300 meter hoogte voorkomt.

Grappig is om in hetzelfde artikel Praegers versie over de eerste ontdekking in 1925 te lezen. Waar Burchard in het eerdere citaat nog stoer schreef dat hij de plant onmiddellijk als een nieuwe soort beschouwde, zegt Praeger dat Burchard de plant eerst voor *A. palmense* hield en hem ontmoedigde om naar boven te klimmen om een exemplaar te bemachtigen. Pas toen Praeger toch omhoog klom en met een plant naar beneden kwam, gaf Burchard toe dat het toch iets aparts was.

Tegenwoordig wordt juist de westkant van La Palma (Barranco de las Angustias, El Time, en verder noordwestwaarts tot aan Tijarafe) als vindplaats gerapporteerd. Maar ook in het uiterste zuiden bij Los Canarios (Fuencaliente) komt de plant (tegenwoordig) veel voor. Volgens de meeste bronnen groeien ze op hoogtes tot 800 meter maar ook 1200 meter wordt genoemd. Over aanwezigheid in de omgeving van Santa Cruz lees je nooit meer.

Het geslacht Aeonium

Zoals uit het voorgaande blijkt, werd *Aeonium* eerst beschouwd als ondergeslacht van het geslacht *Sempervivum*. Aeoniums waren de stamvormende sempervivums. Op zich zijn zowel *Sempervivum* als *Aeonium* niet erg geschikt als namen voor deze geslach-

Afb. 6: Aeonium nobile in bloei op 22 juli 2015. Foto Johan Timmermans

Afb. 7: Een bloeiende Aeonium nobile (22 juli 2015). Foto Johan Timmermans

Afb. 8: Toegangspoort van een parkje in Los Llanos de Aridane

Afb. 5: Een poster met Crassulaceae van La Palma

Afb. 9: Is dit een plant met zijscheuten of zijn het drie afzonderlijke planten?

ten. Sempervivum betekent 'altijd levend' en aeonium (wat een prachtig woord eigenlijk, alle 5 de klinkers die we in onze taal kennen in een woord van 7 letters) 'de eeuwige'. Die namen zijn gegeven omdat de planten in droge toestand jaren levend blijven.

De meeste aeoniums zijn afkomstig van de Canarische eilanden, maar ook op Madeira, de Kaapverdische eilanden, in Marokko en, heel verrassend, in Oost-Afrika en in Jemen komen ze voor. In het 'Sukkulentenlexikon' van Urs Eggli wordt het geslacht *Aeonium* behandeld door Reto Nyffeler. Hij onderscheidt 36 soorten (inclusief de greenovia's, die ook wel als apart geslacht beschouwd worden). Met de variëteiten erbij komen we op 42. Wat betreft de Canarische eilanden zijn er op Tenerife vijftien te vinden, op La Gomera twaalf, op La Palma tien, op Gran Canaria zeven, op El Hierro ook zeven, op Lanzarote twee en op Fuerteventura slechts één. Verder zijn er nog twee op Madeira, één in Kaapverdië, één in Marokko en twee in Oost-Afrika (Ethiopië, Kenia, Tanzania, Uganda) en Jemen. Het totaal van de genoemde aantallen is meer dan 42 omdat sommige Canarische soorten op meerdere eilanden voorkomen. Van de tien soorten op La Palma zijn er zeven afgebeeld op een fraaie poster (afb.5) die verkrijgbaar is bij het bezoekerscentrum (bij El Paso) van het nationale park Caldera de Taburiente.

Zoals Burchard al vermeldde, is *A. nobile* van al die aeoniums de enige die rood bloeit.

Op La Palma zijn ze best wel trots op hun rode 'edele aeonium'. Ook omdat de soort alleen op La Palma voorkomt. Je ziet op meerdere plaatsen al dan niet gestileerde afbeeldingen. Zo is er in de stad Los Llanos de Aridane een park (Parque Municipal Antonio Gómez Felipe) waarvan een van de

Afb. 10: Opvallend bij jonge zaailingen van Aeonium nobile zijn de lengtestrepen en fijne tandjes (cilia), die bij volwassen exemplaren volkomen ontbreken. Foto Johan Timmermans

toegangspoorten in ruime mate voorzien is van ornamenten die deze plant uitbeelden (afb. 8).

Cultuur

A. nobile heeft de naam niet of zelden te spruiten, hoewel ik op La Palma toch wel exemplaren zag die op het eerste gezicht wat zijscheuten hadden (afb. 9). Maar het zou ook kunnen dat het hier om afzonderlijke planten gaat die opgegroeid zijn uit zaden die vlak naast elkaar terechtgekomen waren. Hoe dan ook, voor de kweek is zaaien de aangewezen weg. Alleen worden er bij de bekende leveranciers zelden zaden aangeboden.

In 1990 gaf wijlen Ton Pullen in Succulenta tips voor de zaadwinning en het zaaien van aeoniums. Bij de zaadwinning wachten tot de bloeistengel helemaal bruin geworden is en hem dan afsnijden en laten drogen in een open (papieren of plastic) zak. Om te zaaien de bloemresten verkruimelen boven een theezeefje, dat men boven de zaaigrond heen en weer beweegt, zodat de zeer fijne zaden door het zeefje heen over de oppervlakte verdeeld worden. Als het potje op een niet te zonnig plekje in de kas neergezet wordt, dan komen de zaailingen na een week of twee op 'als haren op een hond'. Omdat het er meestal veel te veel zijn, moet er al na een paar weken verspeend worden. En na een paar maanden zijn de plantjes groot genoeg om ze op te potten. Aldus Ton Pullen. Natuurlijk kun je de truc met het theezeefje ook doen boven een vel papier en dan de zaden bewaren in een klein doosje of zaadzakje. Als ze maar goed droog zijn.

Ons Succulenta-lid Johan Timmermans zaaide eens *A. nobile* en hij was uitermate

verbaasd over de jonge plantjes die zich ontwikkelden (afb.10). Ze leken met hun lengtestrepen en bladranden met fijne tandjes (cilia genaamd) weinig op de volwassen planten en hij was bang dat er een verwisseling van zaden had plaatsgevonden. Maar later namen ze toch de vertrouwde vorm aan. Overigens hebben ook oudere zaailingen soms nog van die tandjes (korter dan 0,5 mm) langs de bladrand, maar niet tot aan de top (afb. 11). Hetzelfde verschijnsel lijkt zich voor te doen met de hierboven genoemde *A. sedifolium*, die als volwassen plant volkomen gladrandig is, maar waarvan de jonge zaailingen ook getand zijn. Ik vermoed dat het, evolutionair gezien, een oud kenmerk is dat in de verdere ontwikkeling bij een aantal soorten verdwenen is. Bij andere, zoals *A. simsii*, komt die eigenschap nog steeds volop tot uiting, zowel bij de zaailingen als bij de volwassen planten. Meer daarover in een volgend artikel.

De beste kweekwijze in onze streken heb ik nog niet gevonden. Voor de aeoniums op de Canarische eilanden in het algemeen geldt dat de groei in de zomer (juni – september) bijna stil staat. Het is dan te droog. De groei valt in het relatief natte seizoen, dus van oktober tot mei. Het is wel duidelijk dat *A. nobile* van warmte houdt, maar de stilstaande hete lucht in onze kassen is toch te veel van het goede. Met een krachtige ventilator is dat wel op te lossen. Maar het is misschien nog beter om de planten in de zomer buiten te houden. Enige bescherming tegen overvloedige regenval is wel aan te bevelen.

In onze streken zal de groei voornamelijk in het voorjaar plaatsvinden, met nog een bescheiden vervolg in het najaar. In die periodes moeten ze ook niet uitdrogen. Ik heb ongeveer tien jaar geleden twee zaailingen weten te bemachtigen. Ze zijn niet zo mooi plat als in de natuur. Ieder jaar verdrogen de onderste bladeren, maar dat wordt dan weer gecompenseerd door de nieuwgroei. De grootste van de twee heeft nu een diameter van 25 cm bij een stamhoogte van 14 cm. Van bloei is nog geen sprake. Maar ja, uit het hierboven geciteerde verslag van Praeger blijkt dat de soort ook op de oorspronkelijke groeiplaats niet zo makkelijk in bloei komt. Van de honderd exemplaren had er slechts één gebloeid. De grootte lijkt niet zo erg belangrijk te zijn. Peter van der Puyl meldde in 2004 in Succulenta dat de diameters van de bloeiende planten die hij in de Barranco de las Angustias zag, varieerde tussen slechts 7 en ongeveer 50 cm. Misschien moeten ze juist 'arm' gekweekt worden, zodat ze uit pure ellende alles in de strijd gooien om toch nog voor nageslacht te kunnen zorgen.

Voetnoten

[1)]Oscar Burchard (1863 -1949) was een Duitse scheikundige die in werkelijkheid Oscar Burchard Kessels heette. Vanaf 1904 tot aan zijn dood woonde hij op Tenerife. Hij hield zich vooral bezig met meteorologisch onderzoek en het bestuderen van de flora en fauna van de Canarische eilanden. Hij beschreef meer dan vijftien plantensoorten, waaronder de cactusachtige *Euphorbia handiensis. Caralluma burchardii* van de oostelijke Canarische eilanden is naar hem genoemd.

[2)]De Ier Robert Lloyd Praeger (1865 – 1953) was opgeleid tot ingenieur en werkte eerst als bibliothecaris. Maar de natuur trok harder. Hij hield zich vooral met de Ierse natuur bezig.

In opdracht van de Royal Horticultural Society of London ging hij aan de slag om een geïllustreerd werk over het toenmalige geslacht *Sempervivum* samen te stellen. Maar de planten die in botanische tuinen beschikbaar waren, bleken grotendeels hybriden te zijn. Daarom maakte hij in het voorjaar van 1924 samen met zijn vrouw een drie maanden durende reis naar zeven Canarische eilanden. Op ieder eiland brachten ze één tot drie weken door. Ze werden daarbij begeleid door Burchard. Vervolgens gingen ze nog een week naar Madeira. Van de zestig soorten van de Afrikaanse sectie die er bekend waren, werden er vijftig gevonden en verzonden naar de botanische tuin in Glasnevin

succulenta vereniging
van cactus- en vetplantenliefhebbers

Ook in de winter kunnen onze planten mooi zijn

Verenigingsnieuws
Februari 2018

In dit nummer:

Adressen	2
Algemene Ledenvergadering 14-4-2018	3
Begroting 2018	4
Verloop ledenbestand 1998 - 2017	5
Evenementen 2018	7
Afdelingsactiviteiten	8
Instellingen en redactie	9
Nieuwe leden november-december 2017	10
Oproep	10
Advertenties	11, 12

Kopij voor het verenigingsnieuws voor de 1e van de oneven maanden zenden naar:
A. van Zuijlen, Hoefstraat 9, 5345 AM Oss.
E-mail: succulenta@home.nl

Adressen

Succulenta
Nederlands-Belgische vereniging van liefhebbers van cactussen en andere vetplanten

Bestuur
Voorzitter:
Frans Mommers
Egyptering 18, 5152 MZ Drunen
Tel. 0416- 374393
E-mail: voorzitter@succulenta.nl

Secretaris:
Andre van Zuijlen
Hoefstraat 9, 5345 AM Oss
Tel. 0412 - 630733
E-mail: secretaris@succulenta.nl

Penningmeester:
Rob Feuth
Vecht 147, 2911 ER
Nieuwerkerk aan den IJssel
E-mail: penningmeester@succulenta.nl

PR & Promotie:
Ben Cornelissen
Rietveldlaan 12, 6708 SB Wageningen
Tel. 0317 - 425347
E-mail: promotie@succulenta.nl

Vice-voorzitter:
Theo Heijnsdijk
Maasdijk 11, 6629 KD Appeltern
Tel: 0487 - 542704
E-mail: vicevoorzitter@succulenta.nl

Jeugdzaken:
Sanne Guijt
Oranjestraat 12, 2611 SZ Delft
E-mail: snakesnaeky@hotmail.com

Financiële Zaken
Betaling via de bankrekening van Succulenta te Nieuwerkerk aan den IJssel:
IBAN: NL31INGB0000680596 BIC: INGBNL2A

Ledenadministratie
Verzoeken om inlichtingen, aanmeldingen lidmaatschap, adreswijzigingen en opzeggingen (vóór 1 december) schriftelijk of per e-mail bij de ledenadministrateur:
Henk Roozegaarde,
Banninkstraat 5,
7255 AT Hengelo Gld.
Tel. 0575 - 465270
E-mail: ledenadministratie@succulenta.nl

Lidmaatschap 2018

Nederland/	€ 27,–
België	€ 33,50
Jeugdleden Nederland	€ 13,50
Jeugdleden België	€ 16,75
Europa	€ 42,50
Buiten Europa	€ 47,–
Inschrijfgeld nieuwe leden	€ 3,–

Nieuwe leden ontvangen gratis de “Gids voor de verzorging van cactussen en vetplanten” door Ton Pullen ter waarde van € 5,–

Advertenties
Andre van Zuijlen, Hoefstraat 9,
5345 AM Oss. Tel 0412 - 630733
E-mail: succulenta@home.nl
Tarieven

1/8 pagina	€ 29,50
1/4 pagina	€ 45,50
1/2 pagina	€ 72,50
1/1 pagina	€ 125,00

Algemene ledenvergadering

Agenda voor de ALV op 14 april 2018

1. Opening door de voorzitter
2. Mededelingen en binnengekomen en uitgegane stukken
3. Stilstaan bij overleden leden
4. Huldiging van de jubilarissen die 40, 50 of 60 jaar lid zijn
5. Goedkeuring notulen van de ALV 2017 (zie pag. 36 in Succulenta 3 van 2017)
6. Jaarverslag van de secretaris (zie Succulenta april 2018)
7. Financieel verslag over 2017 (zie Succulenta april 2018)
8. Verslag van de kascommissie
9. Verkiezing nieuwe kascommissie
10. Begroting 2018 (zie pag. 6 in deze Succulenta)
11. Vaststellen contributie 2019
12. Bestuursverkiezing
    De heer Ben Cornelissen treedt om gezondheidsredenen na een jaar af. Eventuele kandidaten voor de functie van pr-bestuurslid kunnen zich melden bij de secretaris
13. Verslag van de instellingen:
    a. Redactie — Ludwig Bercht - Henk Viscaal
    b. Verenigingsnieuws — Andre van Zuijlen
    c. Website — Daniel Feenstra
    d. Clichéfonds — Gerard Rutten
    e. Ledenadministratie — Henk Roozegaarde
    f. Pr — Ben Cornelissen
    g. Bibliotheek — Coby Keizer-Zinsmeester
    h. Boekennbeurs — Theo Heijnsdijk
    i. Archief — Peter Melis
14. Aanpassing statuten
15. 100-jarig jubileum in 2019
16. Vaststelling datum en, indien mogelijk, locatie voor de ALV 2019
17. Rondvraag
18. Sluiting

Tijden en locatie van de ALV 2018

De afdeling Haag- en Westland ontvangt u graag op 14 april bij Aad Vijverberg:
Vanaf 10 uur staat de koffie gereed op de Broekpolderlaan 65 in Honselersdijk.

Tijden:	Ontvangst deelnemers	10.00 uur
	Lunch	12.00 - 14.00 uur
	Algemene Ledenvergadering	14.00 - 16.30 uur
Locatie:	Partycentrum De Binnenhof, Van der Hoevenstraat 17, 2671EG Naaldwijk	
	Website: www.partycentrumdebinnenhof.nl	

Mededelingen voor de ALV 2018

Afdelingsafgevaardigden: Om uw afdeling op de ALV te vertegenwoordigen dient uw mandaat uiterlijk voor aanvang van de ALV in het bezit van de secretaris te zijn. Tevens dienen de jaaroverzichten van de penningmeester en secretaris en de ledenlijst van uw afdeling met de stand per 1 januari 2018 in het bezit van de ledenadministrateur te zijn. Dit om het aantal stemmen dat u vertegenwoordigt vast te kunnen stellen.

Deelnemers: Iedereen die deel wenst te nemen aan de ALV wordt dringend verzocht dit uiterlijk 1 april aan de secretaris door te geven. Niet genodigde deelnemers wordt verzocht de lunch voor 1 april te betalen door overmaken van € 10,– op de bankrekening van Succulenta te Nieuwerkerk aan den IJssel: IBAN: NL31INGB0000680596.

Begroting 2018

		Begroting 2018	Begroting 2017	Realisatie 2016	Begroting 2016	Begroting 2015
Inkomsten	Contributies	32.700	33.500	33.117	34.000	33.800
	Clichéfonds	700	800	752	350	400
	Boekenbeurs	600	400	-78	100	200
	Advertenties	1.000	800	1.172	850	900
	Rente	100	500	344	700	1.200
	Diverse inkomsten	900	200	820	150	0
	Totaal	**€ 36.000**	**€ 36.200**	**€ 36.127**	**€ 36.150**	**€ 36.500**
Uitgaven	Tijdschrift	27.000	26.000	26.810	24.500	27.000
	Bestuurskosten	5.500	5.500	3.517	4.100	4.000
	Subsidie afdelingen	1.500	1.500			
	Algemene Ledenvergadering	3.000	3.000	2.577	2.500	3.000
	Bankkosten	400	425	246	400	400
	Ledenadministratie	700	600	1.258	600	700
	Bibliotheek	350	350	286	350	400
	Verenigingsartikelen	4.000				
	Public Relations	3.000	3.000	1.288	1.000	1.500
	Website	2.800	2.500	1.243	700	200
	Lesprogramma	3.000	3.000			
	Nieuwsbrief	1.000	3.000			
	Voorziening 100 jaar bestaan	6.000	6.000	6.000	6.000	
	Totaal	**€ 58.250**	**€ 54.875**	**€ 43.225**	**€ 40.150**	**€ 37.200**
Saldo		**-€ 22.250**	**-€ 18.675**	**-€ 7.098**	**-€ 4.000**	**-€ 700**

Toelichting

De realisatie 2017 is nog niet beschikbaar. De kosten voor het tijdschrift zijn iets verhoogd vanwege de stijging van de verzendkosten. Het aantal verzendingen daalt iets. De post Diverse inkomsten is opgehoogd naar het feitelijk niveau van 2016. Er is een aparte post Verenigingsartikelen toegevoegd, die vroeger bij pr was ingebracht. Deels vanwege de uitbouw van de webwinkel, deels om de publicatie onder te brengen van een nieuwe uitgave van de Handleiding. Het pr bedrag is daardoor niet verhoogd. De verkopen uit de webwinkel komen voor 2018 nog onder Diverse inkomsten. Vanaf 2019 waarschijnlijk onder een aparte post.

Rob Feuth,
penningmeester Succulenta

Verloop ledenbestand 1998 - 2017

Ledenbestand Succulenta 2001-2017

Leden		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Nederland	n	1895	1839	1795	1772	1732	1664	1543	1482	1425	1384
	%	81,2	81,7	81,9	81,8	82,1	82,1	81,4	81,3	80,9	81,4
België	n	299	281	275	269	263	251	240	230	229	217
	%	12,8	12,5	12,5	12,4	12,5	12,4	12,7	12,6	13,0	12,8
Overige landen	n	139	130	122	125	115	112	112	112	107	99
	%	6,0	5,8	5,6	5,8	5,5	5,5	5,9	6,1	6,1	5,8
Totaal leden		2333	2250	2192	2166	2110	2027	1895	1824	1761	1700
Afdelingsleden	n	1003	1002	977	956	920	871	808	746	731	709
	%	43,0	44,5	44,6	44,1	43,6	43,0	42,6	40,9	41,5	41,7
Ledenmutaties											
Bij		104	136	145	131	103	78	66	66	80	73
Af		158	219	203	157	159	161	198	137	143	134
Bij-/-Af		-54	-83	-58	-26	-56	-83	-132	-71	-63	-61

Verloop leden Succulenta 2001-2017

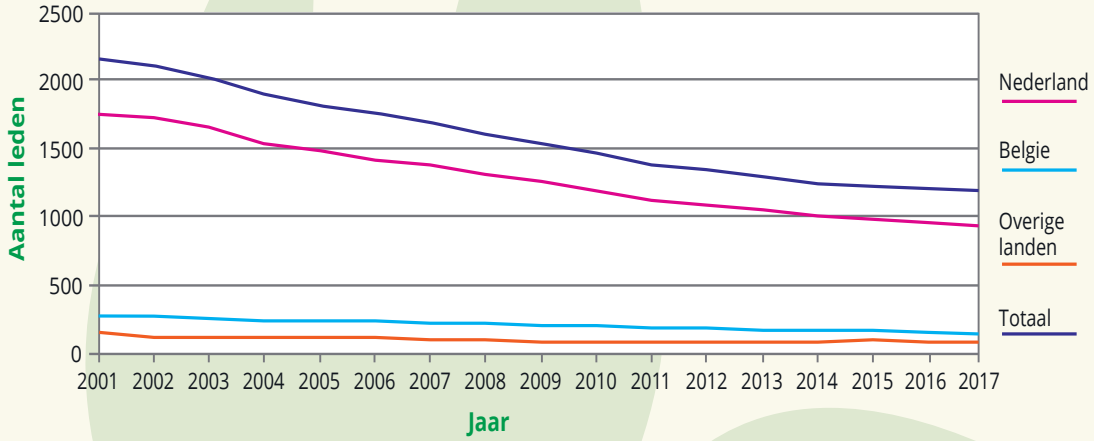

Ledenmutaties Succulenta 2001-2017

Leden		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Nederland	n	1308	1254	1193	1127	1094	1049	994	974	955	934
	%	81,0	81,2	81,5	81,1	81,0	81,4	80,2	79,6	80,5	80,4
België	n	215	205	194	181	177	162	164	158	151	152
	%	13,3	13,3	13,3	13,0	13,1	12,6	13,2	12,9	12,7	13,1
Overige landen	n	92	86	76	81	80	77	81	91	80	76
	%	5,7	5,6	5,2	5,8	5,9	6,0	6,5	7,4	6,7	6,5
Totaal leden		1615	1545	1463	1389	1351	1288	1239	1223	1186	1162
Afdelingsleden	n	668	622	609	561	540	510	471	455	429	397
	%	41,4	40,3	41,6	40,4	40,0	39,6	38,0	37,2	36,2	34,2
Ledenmutaties											
Bij		37	43	35	40	48	48	38	55	53	53
Af		122	113	117	114	86	111	87	71	90	77
Bij-/-Af		-85	-70	-82	-74	-38	-63	-49	-16	-37	-24

Verloop leden Succulenta 2001-2017

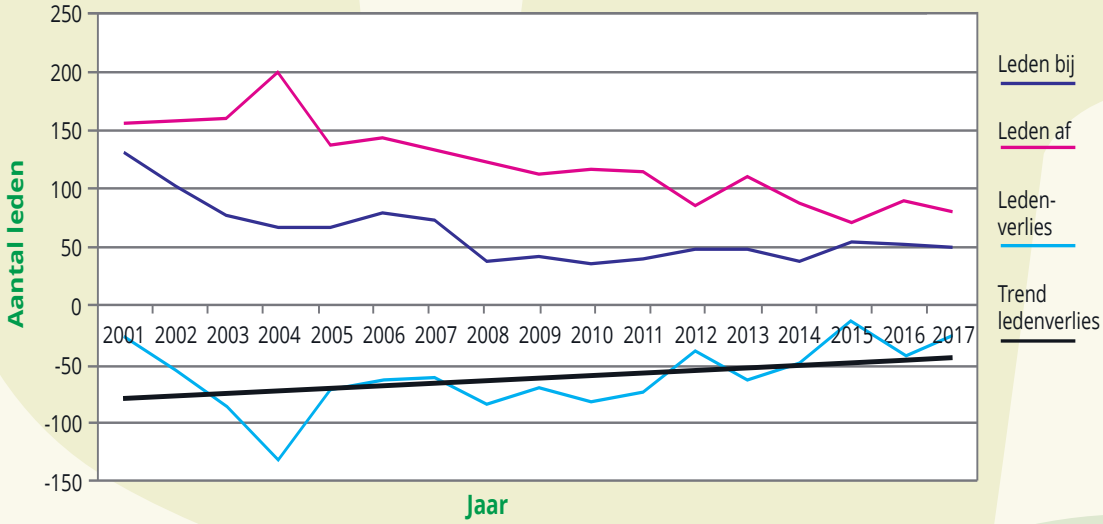

Evenementen 2018

7 april

Open kas bij Edelcactus
De te bezoeken adressen van kwekers zijn:

1. Edelcactus bv, Noorddammerweg 95 1187 ZS in Amstelveen (8.00 tot 12.00 u) Info: jan.schouten@hetnet.nl
2. Klein Mexico: biologische kweker, Drechtdijk 49 in De Kwakel. E-mail: klein.mexico@12move.nl.
3. Kwekerij Ton van der Hoorn, Nieuwveensejaagpad 52-54 2441 EK Nieuwveen. Van 10.00 tot 14.00 uur. Tel. 0172-539200 of e-mail: info@tonvanderhoorn.nl.
4. Voorheen Tropisch Rozenland heet nu "Rozen en Radijs", Aalsmeerderweg 938 2154 ME Burgerveen. Van 10.00 tot 16.00 uur. Tel. 0172-508387 of e-mail: info@rozenenradijs.nl

Een papier met al deze gegevens ligt bij het eerste adres: Edelcactus, Noorddammerweg 95 in Amstelveen. Inlichtingen of vragen: tel. 0182-393029 of mobiel op 0621451117. Mailen kan via jan.schouten@hetnet.nl.

15 april

De jaarlijkse gezellige beurs van cactussen en andere succulenten van de afdeling Zaanstreek-Waterland is op zondag 15 april van 10.00 tot 16.00 uur in school " De Brug", Saenredamstraat 39 in Assendelft.
Onze standhouders komen uit zowel Nederland als Vlaanderen. We hebben ook accessoires te koop en er is gelegenheid voor advies over verzorgen en kweken van de planten. De toegang is gratis. Voor meer informatie: Fons Arens, tel: 075-6873062

5 mei

Open dag bij leden van Succulenta Haag- en Westland op zaterdag 5 mei van 9.30 tot 17.00 uur. De volgende leden ontvangen u deze dag met plezier:

- Frans Veenman, Sint Jorispad 10A 2671MZ Naaldwijk.
- De kas van Jan en Ciska Koene, Ambachtsweg 76, 2291EZ Wateringen.
- Aad Vijverberg, Broekpolderlaan 65 2675 LK Honselersdijk.

Enkele leden en foldermateriaal van Succulenta afdeling Haag- en Westland zijn aanwezig. Info www.vijverberg.info

19 mei

Open dag van Zeeculenta (Succulenta afdeling Zeeland). U bent van harte welkom van 10.00 tot 17.00 uur. Toegang gratis.
Deelnemers zijn;

- Kees de Bonte, Lepelstraat 13, 4354 KH Vrouwenpolder.
- Han Mesu, Nachtegaalstraat 12, 4335 CG Middelburg.
- Piet en Ineke van de Vrede, Braamstraat 34, 4388 CP Oost - Souburg.
- Bertus Spee, Diepeneestraat 4, 4454 BJ Borssele.
- Herman Weezepoel, Vlaamseweg 5, 4458 ND 's Heer-Arendskerke

2 juni

Open dag bij handelskwekerij Ubink
Tafels voor de plantenbeurs kunnen worden gereserveerd bij Henk van der Zouwen. Dit kan via e-mailadres succulentahaarlem@gmail.com, met opgave van het gewenste aantal tafels en eventuele voorkeur voor een plek. Wensen en voorkeuren worden gehonoreerd op volgorde van aanmelding. De tafelhuur is €10,- per tafel van 2 m.

7, 8 en 9 september

Ook in 2018 is er weer de Europese Landenkonferentie in de Duinse Polders, Ruzettelaan 195 te Blankenberge in België. De ELK wordt gehouden op 7, 8 en 9 september. Een evenement waarbij vele mensen elkaar treffen. Tijdens het weekend worden er een vijftal voordrachten gegeven door sprekers uit diverse landen.
De beurs, met ruim 620 meter tafelruimte, is vrij toegankelijk voor bezoekers op vrijdag van 15.00 uur tot 20.00 uur, op zaterdag van 8.30 uur tot 19.00 uur en op zondag van 8.30 uur tot 11.00 uur.
Kijk voor meer informatie op onze website www.elkcactus.eu of neem contact op met Jan en Anny Linden, tel: 045-5220966 of per e-mail annylinden@gmail.com.

Afdelingsactiviteiten

Afdeling	Datum	Activiteit	Informatie bij:
De Achterhoek	8 feb.	Jaarvergadering en foto's Diddy Hoogstraten	A. Heijnen
	8 mrt	Lezing van Ludwig Bercht	0543-564314
Drenthe	7 feb.	Dia-avond door P. Ende	H. Mecklenfeld
	7 mrt	Dia-avond door H. Mecklenfeld	0523-683170
Eindhoven	19 feb.	Algemene Ledenvergadering	R. Salters
	12 mrt	Nog nader in te vullen	040-2230101
Fryslân	3 feb.	Jaarvergadering plus foto's van leden	H. Sleifer
	mrt	Geen bijeenkomst	0512-372750
Gorinchem-	5 feb.	Lezing Madagaskar door Peter van Dongen	A. van Zuijlen
's-Hertogenbosch	12 mrt	Lezing over Namibië door Andre van Zuijlen	0412-630733
Gouda e.o.	15 feb.	Praatavond	N. Uitenbroek
	15 mrt	Spreker	0182-394068
Groningen en	19 feb.	Lezing door Rudolf Schwab over Lithops	W. ten Hoeve
Ommelanden	19 mrt	Lezing Peter van Dongen over de Antillen	0592-341660
Haarlem	21 feb.	Nog niet bekend	H. v.d. Zouwen
	21 mrt	Nog niet bekend	0612256825
Maas & Peel	27 feb.	ALV met verloting en plantenherkenning	W. Rooijakkers
	27 mrt	Doe-avond in de Jochumhof	0492-528843
Nijmegen	6 feb.	Jaarvergadering	R. Maessen
	6 mrt	Theo over Madeira	024-3440425
Tilburg	19 feb.	Leden laten foto's zien	P. van Halteren
	12 mrt	Praatavond: plantennamen en problemen	013-5701106
Voorne-Putten en	1 feb.	Geen bijeenkomst	P. Verschuren
Rozenburg	1 mrt	Lezing door Johan de Vries over bijenvolken	0627514935
Wageningen	8 feb.	Lezing door Ludwig Bercht over Paraguay	C. Geris
	8 mrt	Praatavond	0318-417319
West-Brabant	10 feb.	Lezing door Wiebe Bosma over Bolivia	H. Schippers
	10 mrt	Lezing door Andre van Zuijlen over Chili	0164-257905
Zaanstreek-Waterland	1 feb.	Jaarvergadering met quiz	A. van Leeuwen
	3 mrt	Lezing	0251-313544
Zeeland	23 feb.	Lezing Frans Mommers Zuid-West Amerika	H. Weezepoel
	30 mrt	Lezing Argentinië door Andre van Zuijlen	0113-231067
Zuid-Limburg	6 feb.	Jaarvergadering + foto's Jan en Anny Linden	W. Thissen
	6 mrt	Heinz-Georg Goertzen over Argentinië	043-3644612
Zwolle	13 feb.	Henk Viscaal: Chili in vele facetten	W. Adams
	13 mrt	Nico Uittenbroek: Prehistorie tot huiskamer	038-4227259

Instellingen en redactie

Verenigingsartikelen

Bewaarband voor Succulenta:
De prijs is € 8,50 per band.
Wat betekent die naam?:
Een verklarend woordenboek: € 5,-
Gids voor de verzorging van cactussen en vetplanten: Tweede druk (2002): € 5,-
CD-ROM Frans Noltee. Succulent plants of the Little Karoo. Prijs € 13,25
Oude jaargangen Succulenta:
1955 tot 2000 € 5,- per jaargang
2000 t/m 2017 € 9,- per jaargang
Losse nummers € 2,50 per stuk

Succulenta heeft een groot aantal boeken in de aanbieding. Zowel nieuw als tweede-hands. Daarnaast zijn er vele jaargangen tijdschriften in de verkoop.
Kijk op de website van Succulenta onder de kop "BOEKEN" naar de lijsten, zoek wat uit en stuur een mail voor een prijsopgave.
We verzenden ook. Alle prijzen zijn exclusief verzendkosten.
Inlichtingen en bestellingen bij
Theo Heijnsdijk: th.heijnsdijk@gmail.com
Folders voor pr-doeleinden zijn te bestellen via een e-mail naar promotie@succulenta.nl.

Clichéfonds

Gerard Rutten, Prins Hendrikstraat 15
2641 HK Pijnacker. Tel. 015-3610078
E-mail: zaden@succulenta.nl
Bankrekeningnummer Clichéfonds:
IBAN: NL22INGB0000014465
BIC: INGBNL2A, t.n.v. Beheerder Clichéfonds Succulenta te Pijnacker

Bibliotheek Succulenta

Bibliothecaris: **J. Keizer-Zinsmeester**,
Westeind 96, 9636 CE Zuidbroek.
Tel. 0598-395128
E-mail: keizer.zinsmeester@ziggo.nl

Succulenta's Website

Daniel Feenstra
De Voorstenkamp 1210, 6545 EM Nijmegen
Tel: 06-27166167
E-mail: webmaster@succulenta.nl

Colofon

Tijdschrift Succulenta

http://www.succulenta.nl
E-mail:info@succulenta.nl

Auteursrecht

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan na verkregen toestemming van de auteur/illustrator en met een duidelijke bronvermelding

Redactiesecretariaat

Mevr. R. Maessen
Weezenhof 1232, 6536 EZ Nijmegen
E-mail: redactie@succulenta.nl

Hoofdredactie

C.A.L. Bercht
E-mail: ludwigbercht@hetnet.nl
H.W. Viscaal
E-mail: hwviscaal@gmail.com

Redactie

R. Bregman
E-mail: R.Bregman@contact.uva.nl
W. ten Hoeve
E-mail: tenho11@hetnet.nl
H. Ruinaard
E-mail: henk.ruinaard@tiscali.nl
B.J.M. Zonneveld
E-mail: Ben.Zonneveld@naturalis.nl

Vormgeving

H. W. Viscaal, Tom Twijnstra (basis layout)

Druk

Senefelder Misset Doetinchem

Nieuwe leden in 2018

Nieuwe leden november - december 2017
Er zijn in deze periode 20 nieuwe leden ingeschreven.

Bericht van overlijden ontvangen van
G.R. Bakker te Zwijndrecht
L. v.d. Weide te Leeuwarden

Oproep aan de leden

Beste leden,

In Succulenta 1 van februari 2017 deed het bestuur een oproep voor een nieuw bestuurslid voor pr & promotie. In april konden wij bij de jaarvergadering melden dat, in de persoon van Ben Cornelissen, een nieuw bestuurslid voor pr & promotie was gevonden. Zoals u echter al in de agenda van de komende Algemene Ledenvergadering (pag. 3) hebt kunnen lezen moet Ben zich om gezondheidsredenen na een jaar al weer terugtrekken.

Daarom zijn we opnieuw op zoek naar iemand die het bestuur zou willen versterken en de rol van bestuurslid pr & promotie op zich zou willen nemen.

Hebt u interesse of wilt u meer weten over de inhoud van deze functie, zoek dan contact met de secretaris via secretaris@succulenta.nl.

In Succulenta 5 van oktober deed het bestuur opnieuw een oproep aan de leden. Dit keer voor ondersteuning van pr via deelname aan de Evenementencommissie enerzijds en voor hulp bij het organiseren van het 100-jarig jubileum. Op beide oproepen zijn slechts twee reacties binnengekomen.

Hierbij een nieuwe oproep. Wij zoeken iemand die zich bezig wil houden met de pr van onze vereniging, zonder direct plaats te gaan nemen in het bestuur. Deze persoon zou zich met de volgende zaken bezig moeten gaan houden:

- de organisatie van pr binnen de vereniging Succulenta
- het coördineren - maar niet het uitvoeren - van pr-zaken
- het managen van de communicatie binnen onze vereniging
- deelnemen aan de redactie van verenigingsnieuws en nieuwsbrief
- een landelijk netwerk opbouwen van interessante contacten (bijv. groenverenigingen)
- het regelen van online publicaties

Natuurlijk hoeft u dit niet in uw eentje te doen. Wij zoeken momenteel naar professionele ondersteuning bij een organisatie die u met bovenstaande zaken kan helpen.
Hebt u interesse? Neem dan eens contact op met de secretaris.

Andre van Zuijlen
Secretaris Succulenta (secretaris @succulenta.nl)

Handelskwekerij Ubink bv

Open dag

Zaterdag 2 juni 2018
van 09.00 tot 16.00 uur

Mijnsherenweg 20
1433 AS Kudelstaart
Tel. 0297 - 326880
Fax. 0297 - 343089

Tijdens de open dag zullen een planten-beurs van enkele Succulenta-afdelingen en een plantenkeuring worden georganiseerd.

UBINK
CACTUS & SUCCULENT

British Cactus & Succulent Society

Website:
http://www.bcss.org.uk

- Quarterly full colour Journal, CactusWorld, for all levels of interest, covering conservation, cultivation, propagation, plant hunting and habitats, botanical gardens, plant descriptions, book reviews, seed lists, news and views, and advertisements from suppliers worldwide.
- Optional subscription to Bradleya, a high quality annual publication, with articles of a more scientific nature.
- Online discussion Forum and publications including books.
- See our website for current subscription details, which can be paid online by credit card, or by cheque payable to BCSS.
- Further details also available from our Membership Secretary:
  Mr A Morris, 6 Castlemaine Drive, Hinckley, Leicester, LE10 1RY, UK.
  Telephone: +44 (0) 1455 614410.
  Email: **membership@bcss.org.uk**

Cactuskwekerij Lakerveld

Bims met zeoliet van 2 tot 5 mm, 20 l € 8,-
Nu volop Astrophytum in vele vormen.
TE KOOP gevraagd collecties
Bezichtig de Astrophytum-collectie met 840 verschillende vormen

Lakerveld 89, 4128 LG Lexmond
Openingstijden: maandag t/m zaterdag van 8 tot 16 uur, ALLEEN na een TELEFOONTJE VOORAF (mobiel 0657395397). Zondags gesloten.
E-mail: info@cactuskwekerij.eu
website: www.cactuskwekerij.eu

Kwekerij Kemkas

Voor al uw cactussen vetplanten en hulpmaterialen

Kees de Wolf
Kwekerij: Lindeweg 120
3334 LA Zwijndrecht
Tel. 0626298345
E-mail: info@kemkas.nl
www.kemkas.nl

Nederlandse Kuipplantenvereniging

Meldt u aan voor de nieuwsbrief.
GRATIS
Die verschijnt 1 x per twee maanden.

Meer weten over kuipplanten of contact met kuipplantenliefhebbers, bezoek onze website.

WORD lid!

www.kuipplantenvereniging.nl

CACTUSFLOWER

Ward Verschueren
Cactusflower bvba
Morenhoekstraat 18a
2840 Rumst

www.cactusflower.be
info@cactusflower.be
+32 476 21 11 54

Open van mei t.e.m. augustus
zaterdag van 9u tot 12u of na een telefonische afspraak

Te koop gevraagd

Bent u genoodzaakt om welke reden dan ook uw cactusverzameling van de hand te doen, neem dan contact op met

Gerrit Melissen

Korenmolen 9, 3738 WL Maartensdijk
Telefoon: 0346 - 213366
Mobiel: 0643064770

Afb. 11: Een al wat oudere zaailing bij El Time die nog kleine tandjes (cilia) langs de bladranden heeft.

bij Dublin. Op twee na kwamen alle 235 verzamelde planten levend in Ierland aan. Dat was mede te danken aan de kapitein van het schip, die de planten netjes in een leegstaande hut met daglicht en frisse lucht had laten uitspreiden.

Voor aanvullende studie bracht Praeger in het voorjaar van 1927 een tweede, in totaal vier maanden durend bezoek aan de eilanden Tenerife, Gran Canaria, La Palma en La Gomera. Een beetje sneu voor hem was dat in Edinburgh net tijdens deze reis het eerste exemplaar van *A. nobile* in cultuur tot bloei kwam. Dat heeft hij dus gemist, zodat Burchard met de eer ging strijken om als eerste botanicus in juni 1928 *A. nobile* in bloei te zien.

In 1929 verscheen het afsluitende werk 'Semperviva of the Canary-Islands Area'. Hierin verstond hij onder 'Semperviva' de geslachten *Aichryson, Aeonium, Greenovia* en *Monanthes*.

Literatuur

Burchard, O. (1928). Ein neues dunkelrot blühendes Aeonium der Kanarischen Inseln, Repertorium specierum novarum regni vegetabilis 25 (4-6): 51 – 52.

Lodé, J. (2010). Succulent plants of the Canary Islands, Publicaciones Turquesa, Santa Cruz de Tenerife.

Praeger, R.L. (1925). Notes on Canarian and Madeiran Semperviva, Transactions of the Botanical Society of Edinburgh XXIX: 199, 208, 209.

Praeger, R.L. (1929). Semperviva of the Canary-Islands Area, Proceedings of the Royal Irish Academy, section B: 454, 477, 478.

Praeger, R.L. (1932). An account of the sempervivumgroup, The Royal Hort. Soc. London 1 - 265 (p. 150 - 152).

Pullen, A.B. (1990). Tips bij het zaaien van Aeoniums, Succulenta 69 (11): 232 – 233.

Puyl, P. van der. (2004) Aeonium nobile, Succulenta 83 (1): 12 – 13

Maasdijk 11
6629 KD Appeltern
th.heijnsdijk@gmail.com

Wintertijd

mijmeringen van een beginnende succulentenvriend

Henk de Groot

De maanden snellen voorbij, de zomer is nu toch echt vervlogen, het is de laatste zondag van november. Ik sta op en kijk uit het raam, en ontwaar in de mist de laatste bruine flappen van een mismoedig berijpte Catalpa. De eerste nachtvorst van het seizoen! En dit, terwijl het nog maar zes weken geleden is dat ik in zomerse temperaturen de koelte opzocht van een Zeeuws strand.

Maar mijn hart maakt een sprongetje: ik ontwaar door de mist heen het gelige schijnsel van de opkomende zon, na dagen van somberte zou het nu toch eindelijk eens een zonnige dag kunnen worden! Ja, het zijn deze eenvoudige dingen waar ik nooit zo bij stilstond maar die, sinds ik twee jaar geleden een succulentenkasje heb gebouwd, ineens belangrijk zijn geworden. Gaat de zon schijnen in de kas? Wat gaat die wolkenband doen? Wat wordt de temperatuur vandaag? Hoe hoog is de vochtigheidsgraad?

Afb. 1: De oude echinopsis

Tot nog niet zo lang geleden wist ik heus wel dat er cactussen bestonden, maar verdere interesse, laat staan kennis van namen van planten, die had ik niet. Van een parodia of een rebutia, laat staan een obregonia, had ik nog nimmer gehoord. Ze boeiden mij ook niet, deze saaie planten die zich gedroegen als mediterende monniken in een klooster. Hoe vreemd kan het lopen, dat het leven ook op latere leeftijd fascinerende eerste keren voor je in petto blijkt te hebben!

Wel was er ergens in een logeerkamer het stille bestaan van een 40-jaar oude en net zo lang verkommerende *Echinopsis*. Eens van mijn zus gekregen, toen ik net op kamers ging wo-

nen. Heel af en toe dacht ik eraan hem een beetje water te geven. En zowaar, er groeide ook wel eens een spruitje uit haar reeds lang verkurkte lijf. Een teken van leven! Dan nam ik deze af als hij wat volume had gekregen, vulde gauw een potje met aarde uit de tuin en zette de stek er routinematig in. Zo had deze moederplant, ondanks dat deze in al die jaren slechts één keer had gebloeid, toch nog een drievoudig nageslacht gekregen. Maar ook zij waren veroordeeld tot stilstand…

Totdat…

Jaren lagen de vakantiefolders van de Canarische Eilanden in onze kast te verstoffen, tot we naar aanleiding van een goedkope aanbieding besloten om daar in december toch eens de zonnewarmte op te zoeken. Ik was volkomen verrast, niet zozeer door die zonnewarmte, als wel door de uitbundige pracht van de daar groeiende en volop bloeiende aeonium-soorten. Zoveel vormen en bladkleuren! Daar wilde ik wel een paar stekjes van meenemen. Van het één kwam het ander: het kleine kamertje met het enige zonnige raam raakte al gauw vol. In de tuin uitplanten was geen succes, dus een kasje was gauw gebouwd, en toen nog één erbij. Tot het mij aardig leek om tussen die nu hoog opgroeiende aeoniums een paar van die leuk bloeiende cactusjes uit de bouwmarkt te plaatsen. Toen was het hek van de dam…

Het cactusvirus kreeg mij in zijn greep, aeoniums moesten plaats maken, cactusbeurzen werden afgestruind, en daar hoorde natuurlijk ook het lidmaatschap van Succulenta bij. Nu bleef ik echt op de hoogte! Als eerste plantte ik mijn oude echinopsis hybride in de kas, die mij meteen na de eerste winter

Afb. 2: Overzichtsfoto

beloonde met prachtige zachtroze bloei! De stekjes van deze plant maakten een enorme groeispurt, ze zien er nu uit als entlingen: smalle stammetjes met daar bovenop een enorme knol die nog steeds aangroeit. Ook zij toonden al gauw hun eerste bloemenpracht. Maar ook werd ik geconfronteerd met probleempjes. Slakken voelden zich ook wonderwel thuis in mijn droge en hete kas, en zo vertoonde mijn eerste aangekochte cactus, een al volgroeide *Mammillaria zeilmanniana*, al na een week een grote holle binnenruimte. Teleurgesteld was ik al op weg naar de kliko, toen ik ineens op het idee kwam de plant vol te storten met zand en hem toch maar terug te plaatsen. Nee, ik kon toch zo snel niet afscheid nemen van mijn eerste cactus. Dat wordt niks, zei Hans Biesheuvel toen ik hem erover vertelde. Maar het wonder geschiedde. Het is nu 2 jaar later en ik zie een mooi paars-lila bloeiende en ook nog spruitende mammillaria in de volle grond van mijn verzameling (links op de overzichtsfoto). Al is het met zand in zijn buik (maar dat weet alleen ik), hij voelt er zich prima bij! Dood is pas echt dood als het dood is, antwoordde Hans Biesheuvel nu, toen ik hem met enige trots een foto van de herrezen plant liet zien. Wel heb ik de vernuftig aangebrachte ventilatiekanalen onder het fundament van mijn kas maar gauw dichtgemaakt. Want het was daar, waar ik een complete opstopping ontdekte van huisjesslakken, die zich in de nacht aan mijn planten tegoed deden en zich daar overdag schuilhielden. Ook naaktslakken treden onvervaard door de kleinste kiertjes naar binnen en hebben de mooie overwinteringsplekjes ontdekt (afb. 3). Rupsen zijn herkenbaar aan de vraat, maar probeer ze eens te vinden. Ze veranderen gewoon van kleur. Mimicry in de natuur, pal voor mijn neus! Nee, ik ga het niet hebben over alle slimme verstoptrucjes van de wolluizen. Mijn ogen zijn inmiddels getraind. Wonderlijk is ook de neiging van sommige cactussen om ineens te wijken, naar achteren, naar de muur toe en van het licht af. Ik volg het met enige spanning. Zou de wal (de achtermuur) het schip keren? Doe ik wat verkeerd? Wat is er mis met deze plant? Verder en verder buigt hij zich naar achteren, hij raakt nu echt de achterwand. Totdat ik hem, na even niet opgelet te hebben, ineens weer heel sneaky keurig rechtop zag staan. Niks aan de hand meneertje! Wijken en neigen, zoals in de Bijbelse droom van de buigende korenaren, blijkt ook bij cactussen heel gewoon.

Afb. 3: Een slak in winterrust

Nu valt de vroege winteravond in. Ik sta onder de ontstoken led-lampjes die weinig licht geven maar geen warmte, en met de intredende duisternis lijken de wanden van de kas langzaam op mij toe te komen. Het is nu nog meer een verstild wereldje geworden. In het spel van licht en schaduw nemen de cactussen langzaam vreemde contouren aan als kleine uit steen gehouwen sculptuurtjes. En net zo ook de padjes die zich in mijn

kasje ophouden. Ze klauteren zo graag over de ene stekelige knol op naar de volgende, het is een komen en gaan, maar nu hebben ze zich keurig naast elkaar op de drempel genesteld, en staren onbeweeglijk naar de motregen die buiten gestaag valt.

Foto's van de schrijver

Bazuinlaan 38
3438 CT Nieuwegein
bur.zuil@planet.nl

***

NOGMAALS CRASSULA PYRAMIDALIS

Theo Heijnsdijk

In het decembernummer van Succulenta 2016 schreef ik in het artikel 'Over Crassula columnaris en Crassula pyramidalis en de VOC' dat in een boek over zeldzame Afrikaanse planten van Johannes Burman uit 1738 de eerste afbeelding stond van een *Crassula columnaris* en een *Crassula pyramidalis*. Burman zag er echter geen crassula's in, maar bladloze euphorbia's. Het gaat over de figuren 2 en 3 van plaat 9 in Burmans Rariorum Africanarum Plantarum, Decas prima. Toen Thunberg in 1778 beide crassula's beschreef, verwees hij bij *C. columnaris* wel naar figuur 2 op de plaat van Burman, maar bij *C. pyramidalis* werd figuur 3 van Burman (afb. 1) niet genoemd. Ik schreef verderop in mijn artikel: "*In geen enkel boek of artikel heb ik verder met betrekking tot beide crassula's een verwijzing naar Burman kunnen vinden*".

Kort geleden ontving ik een brief van Pjotr Lawant, onder euphorbialiefhebbers een bekende naam. Bij het lezen van mijn artikel meende hij dat hij er toch wel ooit iets over gelezen had. Hij wist alleen niet waar en wanneer. Maar het liet hem niet los. Pjotr is bezig een database te maken van oude afbeeldingen van euphorbia's, van Hippocrates (ca. 460 - 377 voor Christus) tot en met Sir Joseph Banks in 1900 en bij het doorspitten van zijn archieven kwam hij er uiteindelijk achter dat er drie auteurs geweest zijn die al eerder schreven dat de tekening van Burman geen euphorbia is, maar een crassula. Pjotr was zo vriendelijk mij kopieën van de betreffende publicaties toe te sturen.

Voor de volledigheid hieronder de details:

Alwin Berger schreef in 1907 in verband met de onduidelijke *Euphorbia cereiformis* (citaat: *"Was aber eigentlich dessen E. cereiformis wirklich gewesen sein mag, weiß kein Mensch mehr.")* over Linnaeus:

"Er führt als Basis für dieselbe eine Figur an (no 3. auf t.9 in Burm. pl. afr. rar.), welche überhaupt keine Euphorbia sondern eine Crassula, und höchst wahrscheinlich C. pyramidalis L. fil. (siehe Bot. Mag. t. 7665) darstellt."

In 1925 schreef Nicholas Edward Brown in Thiselton-Dyers Flora Capensis, ook weer met betrekking tot *E. cereiformis*: *"that of Burman belongs to Crassula pyramidalis Linn.f".*

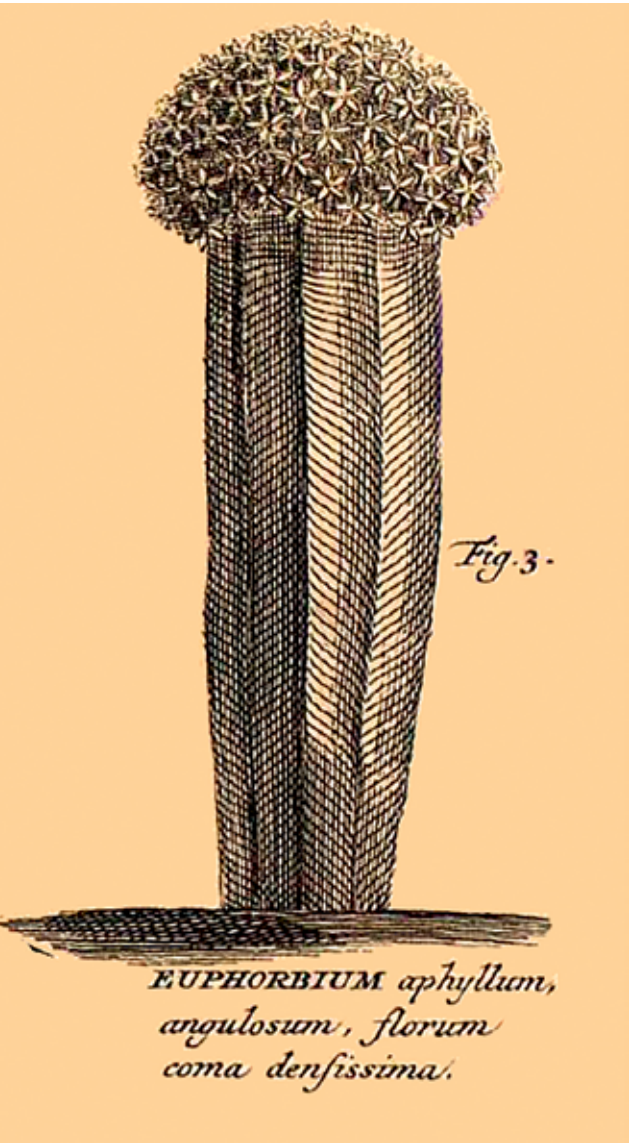

Afb. 1: De tekening van Crassula pyramidalis in het boek van Johannes Burman uit 1738 (detail van plaat 9 uit dat boek).

En in 1934 tenslotte meldde Leon Croizat dat Berger en Brown ongetwijfeld gelijk hadden toen ze de betreffende plant als *C. pyramidalis* diagnosticeerden.

Dat ik in de literatuur geen verwijzing naar Burman vond, is dus te wijten aan het feit dat ik alleen gezocht heb in de crassulaliteratuur, waarin de afbeelding van Burman genegeerd wordt. De euphorbiadeskundigen wisten wel beter.

Literatuur:

Berger, A. (1907). Sukkulente Euphorbien: 98.
Brown, N.E. (1925). Flora Capensis 5 (2): 349.
Burman, J. (1738). Rariorum Africanarum Plantarum, Decas prima: 18-19; T9.
Croizat, L. (1934). De Euphorbio Antiquorum Atque Officinarum: 78.
Heijnsdijk, T. (2016). Over Crassula columnaris en Crassula pyramidalis en de VOC, Succulenta 95(6): 279.

Maasdijk 11
6629 KD Appeltern
th.heijnsdijk@gmail.com

Recente nieuwbeschrijvingen en statusveranderingen binnen het geslacht Echinocereus Deel 2

Henk Ruinaard

Echinocereus gurneyi (L.D. Benson) W. Blum, T.& J. Oldach

De naam 'gurneyi' is in het verleden in diverse combinaties gebruikt. In 1969 werd dit taxon door L. Benson beschreven als *Echinocereus triglochidiatus* var. *gurneyi*. In 1988 maakten K.D. Heil en S. Brack daar *Echinocereus coccineus* var. *gurneyi* van. In 1996 bezocht D. Felix voor het eerst de typegroeiplaats ten zuiden van Marathon in Texas en zag daar een populatie van relatief gelijkvormige planten. In de Echinocereus-monografie van Blum et al. van 1998 werd de naam *E. coccineus* var. *gurneyi* ongeldig verklaard, omdat het een hybride zou zijn en werd de naam veranderd in *Echinocereus* x *lloydii*.

In de daaropvolgende jaren is er in de AG Echinocereus veel discussie geweest over deze naamsverandering. Steeds meer onderzoekers van de typegroeiplaats kwamen tot de conclusie dat gurneyi eigenlijk een officiële status als subspecies verdient. In de Sonderausgabe 2 van het Echinocereus Online-Journal (2) 2014 komen D. Felix en H. Bauer dan ook tot de conclusie dat het taxon gurneyi geen hybride is, maar een ondersoort van *E. coccineus*. Zij beschrijven het als *E. coccineus* subsp. *gurneyi*.

In 2015 erkennen W. Blum en T.& J. Oldach 'gurneyi' toch weer als hybride, maar

Afb. 14: Echinocereus gurneyi

Afb. 15: Echinocereus gurneyi

Afb. 16: Echinocereus koehresianus subsp. gruberianus Foto Werner Rischer

ze beschrijven hem nu wel als zelfstandige soort, namelijk *Echinocereus gurneyi* (Blum & Oldach 2015). Reden daarvoor is dat zij zich baseren op een studie van D.F. Ferguson, ondersteund door M.A. Powell (beiden Amerikaanse botanici).

Zij citeren M.A. Powell in hun nieuwbeschrijving als volgt: „Das Taxon 'gurneyi' ist hybriden Ursprungs (eine Rückkreuzung von *Echinocereus* ×*lloydii* / *E*. × *roetteri* var. *neomexicanus* mit *E. coccineus* subsp. *rosei*), doch seine Morphologie scheint derzeit im Marathon-Becken (Brewster County, Texas) stabil zu sein, und die Population kann den spezifischen Status rechtfertigen." Vrij vertaald betekent dit: Het taxon 'gurneyi' is van oorsprong een hybride (een terugkruising van *Echinocereus* ×*lloydii* / *E*. × *roetteri* var. *neomexicanus* met *E. coccineus* subsp. *rosei*), maar zijn morfologie schijnt thans in het Marathon-bekken (Brewster County, Texas) stabiel te zijn, en de populatie kan de status als soort rechtvaardigen. (Opmerking van de auteurs: de door M.A. Powell genoemde standplaatsvorm subsp. *rosei* is intussen formeel als subsp. *transpecosensis* beschreven). Op grond daarvan erkennen W. Blum en T. & J. Oldach *E. gurneyi* als zelfstandige soort. Uiteraard zijn D. Felix en H. Bauer het daar niet mee eens (Felix & Bauer 2015).

Wat moeten we als geïnteresseerde liefhebbers met deze informatie? Uit mijn eigen waarnemingen op een groeiplaats ten zuiden van Marathon blijkt dat *E. gurneyi*, *E. dasyacanthus* en *E*. x *lloydii* alle drie op een afstand van 20 cm naast elkaar voorkomen (sympatrisch) en dat kruisingen tussen deze drie taxa, ondanks de verschillen in bloeitijd, dus nog steeds mogelijk zijn. Ik houd het er toch maar op dat *E. gurneyi* de status van zelfstandige soort inderdaad verdient. Hij is namelijk op grond van zijn uiterlijk wel heel goed herkenbaar. Kenmerkend zijn de knobbelige ribben, de vrij korte randdoorns en de grote oranje bloem, die naar mijn mening duidelijk verwijst naar de hybride-oorsprong (zie afb. 14 en 15).

Afb. 17: Echinocereus koehresianus subsp. gruberianus Foto Werner Rischer

Echinocereus koehresianus Rischer subsp. gruberianus W. Rischer

Werner Rischer is de grote specialist op het gebied van Mexicaanse echinocereussen, in het bijzonder op het gebied van de Scheeri-groep (Rischer 2016). Tot die groep behoren de soorten: *E. scheeri, E. salmdyckianus, E. koehresianus, E. sanpedroensis, E. klapperi, E. rischeri* en *E. chaletii*. De oorspronkelijk als var. van *E. scheeri* beschreven'koehresianus' werd in 1996 ombenoemd tot een ondersoort van *Echinocereus ortegae*, namelijk *Echinocereus ortegae* Rose ex Ortega subsp. *koehresianus* (G. Frank) W. Rischer & G. Frank.

Uit intensieve veldstudies is gebleken dat *E. ortegae* en *E. koehresianus* in ploïdie (resp. tetraploïd en diploïd) en een aantal uiterlijke kenmerken, zoals de bloembouw, van elkaar verschillen (zie afb. 16 en 17). Op grond daarvan werd 'koehresianus' in 2009 door W. Rischer verheven tot zelfstandige soort (Rischer 2014). Bij het bestuderen van een populatie van *E. ortegae* in het dal van de Rio Piaxtla in Noordwest-Mexico werd in 2014 vastgesteld dat deze populatie diploïd is, dus ook tot *E. koehresianus* gerekend moet worden, maar dat er voldoende morfologische verschillen met *E. koehresianus* zijn aan te wijzen om deze als een ondersoort van *E. koehresianus* te beschrijven. Deze nieuwe ondersoort, *E. koehresianus* subsp. *gruberianus*, werd vernoemd naar Dieter Gruber, een Zwitserse diplomaat, werkzaam voor diverse Zuid-Amerikaanse landen, die een paar keer als reisgezel van Werner Rischer in Mexico op pad is geweest.

Echinocereus occidentalis subsp. occidentalis (N.P. Taylor) W. Rischer, S. & K. Breckwoldt

De soort *Echinocereus occidentalis* is in 2009 voor het eerst door Werner Rischer en Sybille & Klaus Breckwoldt beschreven als statusverandering van de door Nigel Taylor in het leven geroepen *E. stramineus* subsp. *occidentalis*. (Opm: deze statusverandering valt eigenlijk buiten de periode van

Afb. 18: Echinocereus occidentalis subsp. breckwoldtiorum

Foto René Goris

Afb. 19: Echinocereus pectinatus subsp. rutowiorum Foto René Goris

Afb. 20: Echinocereus pectinatus subsp. rutowiorum Foto René Goris

vijf jaar die in dit artikel beschreven wordt, maar dient hier als inleiding voor de nieuwe ondersoort *E. occidentalis* subsp. *breckwoldtiorum*).

Bij hun reizen door de staten Chihuahua, Coahuila, Durango, Nuevo León en San Luis Potosí in Noord-Mexico hebben W. Rischer en S. & K. Breckwoldt veel populaties van *E. stramineus* subsp. *occidentalis* onderzocht. Deze ondersoort van *E. stramineus* bloeit laat

Afb. 21: Echinocereus pectinatus subsp. rutowiorum

Foto René Goris

in het jaar, namelijk in de maanden juni en juli. Daar de meeste echinocereusliefhebbers Mexico in de maanden april en mei bezoeken, zijn er weinig foto's van bloeiende subsp. *occidentalis*-groepen bekend. Tijdens die reizen viel hen op dat de bloemen van subsp. *occidentalis* duidelijk kleiner zijn dan die van de soort *E. stramineus*. Bij ploïdie-onderzoek aan de zaden bleek dat *E. stramineus* subsp. *occidentalis* diploïd is terwijl de soort *E. stramineus* als tetraploïd bekend staat. Andere verschillen met *E. stramineus* zijn: groter aantal ribben, langer plantenlichaam, meer kleinere randdoorns en iets kortere middendoorns. Deze verschillen hebben er in 2009 toe geleid de status van *E. stramineus* subsp. *occidentalis* te veranderen in *E. occidentalis*. Een publicatie in Xerophilia in 2015 bevestigt deze status en voegt aan de soortnaam 'subsp. *occidentalis*' toe, omdat daarna 'subsp. *breckwoldtiorum*' wordt beschreven (Rischer et al. 2015).

Echinocereus occidentalis subsp. breckwoldtiorum J.A. de Nova, P. Castillo-Lara & W. Blum

Subsp. *breckwoldtiorum* verschilt van subsp. *occidentalis* (Blum et al. 2015) door:

- meer ribben: subsp. *breckwoldtiorum* 15 - 19, subsp. *occidentalis* 12 - 17
- meer randdoorns: subsp. *breckwoldtiorum* 13 - 15, subsp. *occidentalis* 9 - 13
- meer middendoorns: subsp. *breckwoldtiorum* 3 - 5, subsp. *occidentalis* 1 - 3
- lager gelegen habitat: subsp. *breckwoldtiorum* 800 - 1200 m, subsp. *occidentalis* 1200 - 1800 m boven zeeniveau

Deze nieuwe ondersoort is opgedragen aan en vernoemd naar Sybille en Klaus Breckwoldt voor hun vele bijdragen aan het geslacht *Echinocereus*.

De typegroeiplaats ligt bij San Pedro de las Colonias in de staat Coahuila, Mexico. Het verspreidingsgebied ligt iets noordoostelijk (richting Cuatrociénegas) van dat van subsp. *occidentalis* en strekt zich uit in Zuidwest-Coahuila en Noord-Zacatecas (zie afb. 18).

Echinocereus pectinatus (Scheidweiler) Engelmann subsp. rutowiorum W. Blum

E. pectinatus is evenals *E. dasyacanthus* een populaire soort onder echinocereusliefhebbers en onder cactusliefhebbers in het algemeen. De normale bloemkleur van *E. pectinatus* is lichtpaars met een witte keel. Er bestaan echter ook overgangsvormen met een witte tot lichtgele bloemkleur en zelfs met geeloranje tot rode bloemen.

Aanvankelijk werden de geelbloeiende pectinatussen ondergebracht bij *E. pectinatus* subsp. *wenigeri*, waarvan de bloemkleur kan variëren van witachtig naar geel tot oranjerood.

Een mooi voorbeeld van geel- tot roodbloeiende pectinatussen is te vinden in de buurt van El Olivo ten noorden van de stad Chihuahua, bij El Aguaje en bij het Nationale Park 'Cumbres de Majalca'. Bekend en zeer geliefd zijn bijvoorbeeld de bonte pectinatussen van El Aguaje, die in 2013 door Ulrich Dosedahl beschreven werden (Dosedahl 2013).

De verschillen met subsp. *wenigeri*, zoals de afwijkende bloemkleur, de afwijkende vruchtkleur, het grotere aantal ribben en het ca. 230 km van subsp. *wenigeri* verwijderde verspreidingsgebied in Noord-Chihuahua, hebben W. Blum in 2014 echter doen besluiten om dit taxon als nieuwe ondersoort te beschrijven (Blum 2014). De bloemkleur van *E. pectinatus* subsp. *rutowiorum* varieert van lichtgeel naar oranjegeel tot oranjerood (zie afb. 19, 20 en 21). Subsp. *rutowiorum* is door Wolfgang Blum vernoemd naar Jürgen & Ruth Rutow als dank voor hun grote bijdrage aan de kennis over het geslacht *Echinocereus*.

Echinocereus relictus B. Wellard

Tegen het einde van 2016 is nog een laatste nieuwe soort beschreven door de Amerikaanse botanicus Blake Wellard (Wellard 2016). Deze soort was voorheen bekend onder de naam *E. engelmannii* var. *purpureus* L.D. Benson, maar is nooit als echte soort erkend omdat het ploïdieniveau, namelijk diploïd, afwijkt van het gebruikelijke ploïdie-

niveau van de andere *E. engelmannii*-subspecies, die namelijk tetraploïd zijn. Wellard heeft jarenlang onderzoek gedaan naar de diploïde planten uit de omgeving van St. George in Utah, o.a. aan planten die zijn opgekweekt uit de diploïde zaden die door Steven Brack onder nummer RP 75 in de handel zijn gebracht. Hierbij werden planten van verschillende locaties rondom St. George onderzocht op cytologische (ploïdie) en morfologische (uiterlijke) verschillen. Behalve het verschil in ploïdie zijn er in het uiterlijk enkele geringe verschillen vastgesteld, zoals de hoogte van de ribben, de afstand van de areolen op de ribben, de afstand tussen de ribben, de diameter van de stammen en de lengte van de randdoorns. Wellard komt tot de conclusie dat *Echinocereus engelmannii* var. *purpureus* een zelfstandige status als soort verdient en beschrijft hem als *Echinocereus relictus*. Hij beschouwt deze soort als een relict (= overblijfsel of overgebleven vorm) en voorvader van de huidige *E. engelmannii* subsp. *engelmannii*.

Het meest opvallende uiterlijke verschil met subsp. *engelmannii* zijn de kortere randdoorns van 'relictus'. Het verspreidingsgebied van *E. relictus* ligt in stadsontwikkelingsgebieden in de stad St. George zelf. Daardoor wordt zijn voortbestaan bedreigd. Zelf was ik op 26 april 2016 in St. George. Op de mij opgegeven GPS-coördinaten van 'purpureus' was nu een fraai aangelegde nieuwbouwwijk. Van een natuurlijke groeiplaats was geen sprake meer, maar in twee tuinen trof ik een paar exemplaren van 'relictus' aan (zie afb. 22 en 23). Het verspreidingsgebied van *E. engelmannii* subsp. *engelmannii* ligt verder buiten de stad. Op een van die locaties staan beide soorten naast elkaar (= sympatrisch).

In heel wat oudere cactusverzamelingen zullen enkele van de bovenbeschreven soorten en ondersoorten reeds onder een andere (oude) naam voorkomen. Zo ontdekte Michael Lange bij een bezoek aan Cyriel de Herdt in juni 2016 enkele grote exemplaren

Afb. 22: Echinocereus relictus in tuin van een nieuwbouwwijk in St. George, Utah

van *E. occidentalis* subsp. *breckwoldtiorum* tussen de echinocereussen van diens privéverzameling.

Zelf heb ik een aantal exemplaren van *E. coccineus* subsp. *transpecosensis* onder de naam *E. coccineus* subsp. *paucispinus* in de kas staan. Ik neem aan dat niet iedereen (dus bijna niemand) meteen nieuwe etiketten bij zijn planten gaat zetten. Geleidelijk aan zal ik zelf de namen *E. bakeri, E. canus* en *E. coccineus* subsp. *transpecosensis* wel gaan invoeren, in de hoop dat die namen in de loop van de volgende jaren niet opnieuw zullen veranderen.

Wat staat ons verder nog te wachten? De speurtocht naar nieuwe soorten en ondersoorten gaat onverminderd door. Nog ieder jaar trekt een fanatiek groepje echinocereusliefhebbers door Mexico en het zuiden van de Verenigde Staten. Echt grote ontdekkingen mag je daar niet meer van verwachten, maar kleine verschillen kunnen al tot een nieuwbeschrijving of naamsverandering leiden. Er zijn ook nog wel wat kandidaten voor naamsvernoemingen beschikbaar. Mogelijk zullen we de komende vijf jaar nog namen zien opduiken als:

E. langeanus, E. oldachiorum, E. bauerianus, E. gorisiorum, E. dosedahlianus of *E. ruinaardii* (grapje).

Literatuur

Blum, W., Oldach, T. & Oldach, J. (2015). Echinocereus gurneyi (L.D. Benson) W. Blum, T.&J. Oldach stat. nov., Cactus Adventures International 105: 33 – 34.

Felix, D. & Bauer, H. (2015). Echinocereus gurneyi (L.D. Benson) W. Blum, T.& J. Oldach, Echinocereus Online-Journal 3 (4) 2015: 148 – 149.

Rischer, W. (2016). Die Echinocereus scheeri Gruppe, Der Echinocereenfreund 29 - Sonderausgabe 2016.

Rischer, W. (2014). Echinocereus koehresianus G. Frank subsp. gruberianus W. Rischer subsp. nov., Echinocereus Online-Journal 2 (1): 6 – 10.

Rischer, W., Breckwoldt, S. & Breckwoldt, K. (2015). Echinocereus occidentalis subsp. occidentalis (N.P. Taylor) W. Rischer, S. & K. Breckwoldt stat. nov., Xerophilia 7: 12 – 15.

Blum, W., Nova, J.A. de & Castillo-Lara, P. (2015). Echinocereus occidentalis subsp. breckwoldtiorum J.A. de Nova, P. Castillo-Lara & W. Blum subsp. nov., Xerophilia 7: 4 - 11B.

Dosedahl, U. (2013). Ein Blütentraum wird Wirklichkeit! Zu Besuch am Pektinaten-Standort El Aguaje, Echinocereenfreund 26 (4): 87 – 99.

Blum, W. (2014). Echinocereus pectinatus (Scheidweiler) Engelmann subsp. rutowiorum W. Blum subsp. nov., Cactus Explorer 12: 24 – 32.

Wellard, W. (2016). A new ancestral diploid species of Echinocereus (Cactaceae) endemic to southwestern Utah and northwestern Arizona. J. Bot. Inst. Texas 10(2): 345 – 359.

Tenzij anders vermeld, foto's van de schrijver

henk.ruinaard@tiscali.nl
Molenweg 29
6133 XM Sittard

Afb. 23: Echinocereus relictus, detail van bedoorning

Boekbespreking

Henk Viscaal

Succulents of Southern Africa
Robin Frandsen
Honeyguide Publications
Sommerset West ZA.
495 pp. €55,36 (portokosten €25,16 komen er nog bij)

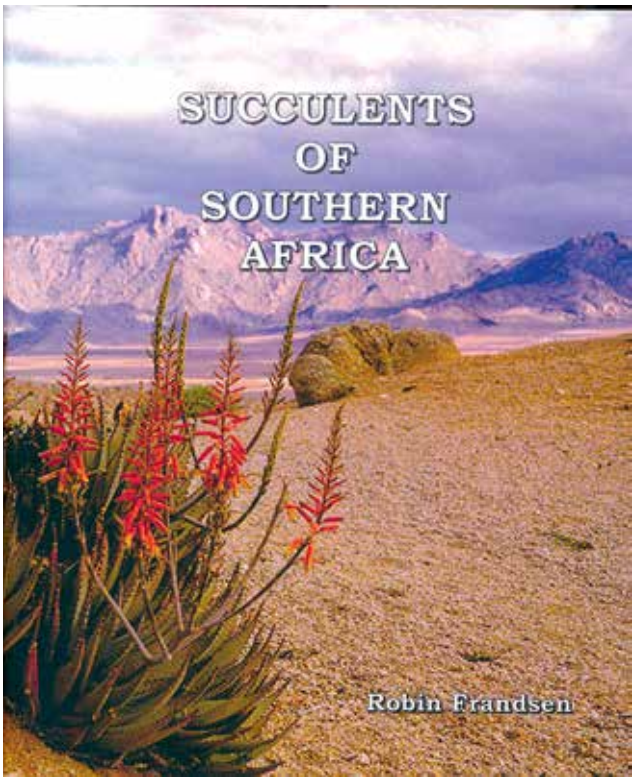

Wanneer je een aantal gebieden in Zuid-Afrika bereisd hebt, word je (tenminste ik) altijd nieuwsgierig wanneer er weer een nieuw boek over dit deel van de wereld wordt uitgegeven. Het voorwoord wordt door niemand minder dan John Lavranos geschreven en in de verantwoording van het boek bedankt de schrijver al die mensen die een constructieve bijdrage aan dit boek geleverd hebben.

In de inhoud van het boek worden alfabetisch de te behandelen families genoemd met de geslachten hierbinnen en de daaronder vallende soorten.

In zijn inleiding gaat hij in op de vormen van succulentie en of dit in sommige gevallen wel echte succulenten zijn of planten die water kunnen opslaan in hun wortelgestel. Ook hierin de verzorging en de naamgeving van de planten. De succulenten op hun groeiplaats worden rijkelijk geïllustreerd met een groot aantal foto's. Hierna volgt een behandeling van de personen die studies gepubliceerd hebben die betrekking hebben op de succulenten die in Zuid-Afrika voorkomen. Tot slot van deze inleiding nog een aantal namen van verenigingen en kwekerijen die zich met de Zuid-Afrikaanse succulenten bezighouden.

Hierna volgen drie pagina's met kaarten en namen van plaatsen die op de kaart voorkomen om ons op die manier een indruk te geven waar de behandelde planten te vinden zijn.

Na deze kaarten begint de alfabetische behandeling van de geslachten. Van elk geslacht worden enkele kenmerken genoemd. Vervolgens worden de soorten binnen dit geslacht behandeld. Van deze soorten zijn prachtige natuuropnames afgebeeld zodat we een indruk van de vindplaatsen krijgen waar de planten voorkomen. In het boek wordt o.a. het geslacht *Kumara* weer in ere hersteld. We kennen *Kumara disticha* als *Aloe plicatilis*. Zo zien we regelmatig dat hij weer kiest voor een oudere naam en dus meegaat met de ontwikkelingen binnen de naamgeving.

Voor de liefhebber die geïnteresseerd is in de Zuid-Afrikaanse flora is dit zeker een aan te raden boek. Daaraan werkt het fraaie fotomateriaal in het boek mee en dat is een makkelijke hulp bij het determineren van je planten.

Brinklaan 31
7261 JH Ruurlo
hwviscaal@gmail.com

Rhipsalis, cactussen uit het tropische woud 2

Aat van Uijen

Hoewel de soorten van het geslacht Rhipsalis alle aan het leven in gebieden met periodieke natte perioden zijn aangepast, vertonen ze een grote morfologische verscheidenheid. Deze uit zich echter meer in de vorm van de stengels dan die van de bloemen.

Naast soorten met cilindrische leden vallen vooral de soorten met bladachtig afgevlakte leden op. Er zijn echter ook soorten met min of meer sterk geribde of driehoekige stengels en soorten met leden die enigszins afgevlakt, maar niet zo breed zijn. Daarnaast zijn de bloemen van *Rhipsalis* in de loop van de evolutie sterk gereduceerd. Bij veel soorten zijn ze klein en de doorsnede van de bloemkroon bedraagt vaak niet meer dan een centimeter.

Uit recent onderzoek van Grosse-Veldmann en medewerkers is gebleken dat de bloemgrootte samenhangt met het al dan niet zelffertiel zijn van de plant. Bij de soorten die kruisbestuiving voor de zaadvorming nodig hebben, zijn de bloemen relatief groot. De soorten die zelffertiel zijn, hebben relatief kleine bloemen; ze hoeven immers niet de aandacht van bestuivers te trekken.

Door deze kleine bloemen, die per soort weinig van elkaar verschillen, is de variatie in stengelbouw vaak een handiger aanknopingspunt voor determinatie dan de bloemvorm. We laten in deze aflevering enkele soorten met de bekende cilindrische of 'potloodvormige' leden de revue passeren.

Rhipsalis baccifera en verwanten

De bekendste soort is *R. baccifera*, die het klassieke rhipsalis-beeld vertoont: lange, afhangende rolronde takken, bezet met bloemen dan wel bessen. Deze soort heeft het grootste verspreidingsgebied en is tevens de enige cactussoort die van nature buiten Amerika voorkomt. De nadruk ligt hier op 'van nature'; men is er tegenwoordig wel van overtuigd dat hij zich op eigen kracht naar andere werelddelen heeft verspreid (Korotkova et al.). Dit in tegenstelling tot de cactussoorten die door mensenhand ver-

Afb.1:Rhipsalis baccifera

Afb. 2: Rhipsalis baccifera subsp. horrida

huisd zijn en vaak een ware plaag vormen.

R. baccifera is te vinden in het noordelijke deel van Zuid-Amerika, in Midden-Amerika en Mexico en zelfs tot in Florida. Verder komt hij in veel delen van Afrika voor, onder andere in Zuid-Afrika, Tanzania en Madagaskar, en ook op verschillende eilanden in de Indische Oceaan. Vaak is hij daar aangepast aan een terrestrische levenswijze, waardoor er een verscheidenheid aan vormen bestaat, waarvan sommige momenteel als echte ondersoorten worden beschouwd. Op Madagascar komen de ondersoorten *R. baccifera* subsp. *horrida*, subsp. *fasciculata*, subsp. *coralloides* en subsp. *fortdauphinensis* voor. Meestal worden al deze vormen onder *R. baccifera* subsp. *horrida* gerangschikt. Op het vasteland groeien *R. baccifera* subsp. *erythrocarpa*, die beperkt is tot Tanzania en zelfs op de Kilimanjaro te vinden is, en *R. baccifera* subsp. *mauritiana*, die in het grootste deel van tropisch Afrika groeit en ook op onder andere Mauritius, de Seychellen en Sri Lanka.

Onder de 'thuisgebleven' populaties wordt slechts één ondersoort onderscheiden, *R. baccifera* subsp. *cleistogama*. Deze komt uit Bolivia en kenmerkt zich zoals de naam al zegt, door het gesloten blijven van de bloemen en ook doordat de bessen niet wit, maar rood zijn.

Promotie

Twee planten die eerder als ondersoort van *R. baccifera* werden beschouwd, zijn recentelijk tot zelfstandige soorten gepromoveerd. Dit zijn *R. hileiabaiana* en *R. shaferi. R. hileiabaiana* wijkt weinig van *R. baccifera* af; hij heeft wat dunnere leden en wordt vooral onderscheiden door de positie van de bloemen en dus ook de bessen, namelijk vooral (maar niet alleen) aan het eind van de leden. Zijn verspreidingsgebied is beperkt tot de gebieden van Bahia met de meeste regenval, dat is het Atlantisch regenwoud, voor zover nog aanwezig, en de nevelwouden in de hogere gebieden tot 1800 m (brejo).

R. shaferi komt voor in Noord-Argentinië,

Afb. 3: Rhipsalis hileiabaiana

Paraguay en Bolivia. Het is een wat robuustere soort, met bloemen waarbij de petalen duidelijk van het vruchtbeginsel afgescheiden zijn. De bessen zijn wat minder doorschijnend dan die van *R. baccifera*. Deze soort werd al door de Amerikaanse cactusonderzoekers Britton en Rose beschreven, later als ondersoort opgevat en nu dus weer als soort erkend.

Een op *R. baccifera* lijkende soort is *R. lindbergiana*. Het verschil in vertakking tussen deze twee is subtiel. *R. lindbergiana* maakt leden van soms wel 2 m lang, met minder zijtakken dan *R. baccifera*, en hangt in grote bossen aan de bomen. Als de plant uitdroogt, worden de leden enigszins geribbeld. De vrucht van *R. lindbergiana* is rood, maar bij sommige planten wit, waardoor beide soorten niet altijd goed van elkaar te scheiden zijn. Wie echter in 2016 de Olympische Spelen in Rio de Janeiro heeft bezocht, heeft ze in flinke aantallen aan bomen en telefoondraden boven het voortrazende verkeer kunnen zien hangen.

Ondanks de gelijkenis van deze soort met *R. baccifera* schijnt hij volgens het DNA-onderzoek van Korotkova meer met *R. pentaptera* en *R. pacheco-leonis* verwant te zijn. Hierom is hij in haar systeem samen met deze soorten in het ondergeslacht *Goniorhipsalis* ingedeeld. Nader onderzoek zal nog moeten uitwijzen of dit een houdbare opvatting is.

Veldwerk

Nog een soort die lastig van *R. baccifera* is te onderscheiden, is *R. teres*. Ook deze heeft een wat andere vertakkingswijze, maar het verschil is niet groot. De leden zijn vaak minder in kransen aan het eind van de hoofdleden gerangschikt en ontspruiten er vaak zijdelings aan. Het in de praktijk doorslaggevende kenmerk is dat, in tegenstelling tot *R. baccifera*, de bloem schuin omlaag wijst en deze bij verwelken geel verkleurt. De vruchten zijn wit of roze. Ook van *R. teres* is een aantal typen beschreven. Het is de vraag of

Afb. 4: Rhipsalis shaferi

Afb. 5: Rhipsalis lindbergiana

Afb. 6: Rhipsalis lindbergiana

Afb. 7: Rhipsalis teres

Afb. 8: Rhipsalis teres fa. scapilliformis

Afb. 9: Rhipsalis grandiflora

deze de rang van ondersoort, variëteit dan wel forma verdienen. Er worden drie vormen erkend die min of meer duidelijk van de hoofdsoort zijn te onderscheiden, *R. teres* fa. *capilliformis*, fa. *heteroclada* en fa. *prismatica*. De fa. *capilliformis* heeft de dunste leden. De hoofdstengel kan zeer lang zijn, met korte secundaire leden. Bij de fa. *heteroclada* zijn de leden stijver en staan ze meer rechtop. Deze vorm groeit ook wel op de grond in plaats van in bomen. Van de fa. *prismatica* ten slotte zijn de terminale leden dikker en enigszins hoekig.

R. teres is een wijdverbreide, variabele soort, waaraan nog niet genoeg veldwerk is gedaan om de verschillende vormen te onderscheiden, wat ook voor *R. baccifera* en *R. lindbergiana* geldt.

Een andere moeilijk te plaatsen soort is *R. grandiflora*. Deze is al veel langer geleden beschreven, hoewel ook hier onduidelijkheid is over de oorspronkelijke vindplaats en typificatie. Vroeger was er in cultuur namelijk een andere plant in omloop, *R. hadrosoma*, en het onderscheid tussen de twee was niet duidelijk, doordat in het verleden allerlei gegevens en herbariummateriaal onvindbaar waren. Momenteel houdt men het erop dat *R. grandiflora* de juiste naam voor beide planten is. Hij is in ieder geval toepasselijk, want de bloemen zijn voor een rhipsalis vrij groot.

Nieuw!

Ten slotte kunnen we hier nog een interessante ontdekking van de laatste tijd vermelden: *R. flagelliformis* . Deze werd in een tuin aangetroffen door de in Brazilië wonende Nederlander Gert Olsthoorn, die later de natuurlijke groeiplaats van de plant opspoorde. Ook bleek dat de plant al eerder was verzameld, in de jaren zeventig, en dat er exemplaren waren voortgekweekt zonder dat ze een naam kregen. Tevens is er onopgemerkt en onbenoemd herbariummateriaal van. Het is een merkwaardige soort, die sterk afwijkt van de andere rhipsalissen. Hij heeft namelijk sterk geribde en behaarde leden, waardoor hij enigszins op *Aporocatus flagelliformis* lijkt, vandaar de naam. De leden zijn tijdens de bloei over de hele lengte bedekt met bloemen, en later met rode bessen, wat ook tot het opvallende uiterlijk bijdraagt. De soort is aangetroffen in het noordoosten van de staat Rio de Janeiro, dus in het hoofdverspreidingsgebied van *Rhipsalis*.

De verklaring van het bijzondere uiterlijk van deze plant wordt door sommige deskundigen gegeven door het verschijnsel van neotenie. Hierbij blijft een plant of dier (een bekend voorbeeld is de axolotl) in het jeugdstadium steken, maar wordt hij wel geslachtsrijp. Dat jeugdstadium kenmerkt zich bij *R. flagelliformis* door de beharing van de stengels. Jonge planten met behaarde stengels zijn een eigenschap van onder ander *R. floccosa* en *R. dissimilis*, maar bij deze nieuwe vondst blijft dit kenmerk dus het gehele leven van de plant aanwezig. Ook hier is nader onderzoek nodig.

Deze soort is nog zo ‘vers’ dat we er hier geen foto van kunnen laten zien. Wel was zaad van de plant in de zaadaanbieding van 2016 van Succulenta opgenomen, dus de lezer had al de gelegenheid deze bijzonderheid in zijn verzameling op te nemen.

Literatuur

Grosse-Veldmann, B. et al. (2016). Rhipsalis (Cactaceae): loss and gain of floral rewards is mirrored in range sizes and distributi-

on patterns of species. Bot. J. Linn. Soc. 180:491-503.
Korotkova, N. et al. (2011). What does it take to resolve relationships and to identify species with molecular markers? An example from the epiphytic Rhipsalideae (Cactaceae). American Journal of Botany 98(9):1549-1572.
Taylor, N., G. Olsthoorn, D. Zappi, G. Khew en D. Quandt (2014). A remarkable new Rhipsalis (Cactaceae) from eastern Brazil. Bradleya 32: 2–12.

Websites

www.rhipsalis.eu
www.rhipsalis.com

Aureliahof 5
3544 VE Utrecht

* * *

SUCCULENTENNIEUWTJES

Wolter ten Hoeve

De *Crassulaceae* van Cusco (Peru) vormen het onderwerp van het eerste artikel in **Cactus and Succulent Journal** (89-2). De auteurs, Pino, Galiano, Nuñez en Kamm, bespreken zes echeveria's, waarvan enkele als nieuwe soort gepresenteerd worden. 1. *Echeveria cuscoensis* sp. nov., op meerdere plaatsen voorkomend, maar beschreven aan de hand van planten bij de ruïnes van P'isaq. 2. *Echeveria decumbens*, nooit teruggevonden in de natuur. 3. *Echeveria decumbens* var. *urubambensis* var. nov., met groenere bladeren en grotere bloemen dan de typeplant; groeit westelijk van de typevindplaats. 4. *Echeveria laresensis* sp. nov., groeiend bij de Lares Hot Springs. 5. *Echeveria ochoae* sp. nov., groeiend aan het begin van de Inca Trail naar Machu Picchu. 6. *Echeveria westii* komt voor bij de ruïnes van Ollantaytambo. Leo Chance is toe aan aflevering 23 van zijn serie over 'Pushing the limits with cacti and succulents in cold climates'. Deze keer ligt de focus op cylindropuntia's. Gisela en Gerhard Boehm hebben het stadje T or C in het zuiden van de staat New Mexico met een bezoek vereerd, en op aandrang van een vriend hebben ze de bij Truth or Consequences gelegen Mud Mountain beklommen om te zoeken naar *Escobaria duncanii*. Er waren enkele speurtochten nodig om deze kleine, witte cactussen te vinden. Chazaro-Basañez en Rivera-Hernandez rapporteren het voorkomen van *Euphorbia radians* in de omgeving van Acultzingo in de Mexicaanse staat Veracruz. Miguel-Vázquez en Ocampo hebben ettelijke locaties onderzocht van de in meerdere Mexicaanse staten aan te treffen succulent *Talinopsis frutescens*, en ze publiceren nu hun waarnemingen.

Piante Grasse (37-1) bevat een uitgebreid reisverslag over Madagaskar (door Pinton en Fasolato), een plantenportret van *Ortegocactus macdougallii* (Lorenzo Stocco), en daarnaast artikelen over rhipsalissen (Gabriella Bissaldi), over een bloeiende *Agave nigra* (Luca Sandrini), en over het ontwaken van succulenten (Emilio Capacci).

De Duitse cactusclub bestaat 125 jaar, en dat wil Andreas Hofacker de lezer laten weten. Hij geeft in **Kakteen und andere Sukkulenten** (68-5) een chronologisch overzicht van het wel en wee van de vereniging. Een zelfde soort overzicht is gemaakt door Detlev Metzing, maar bij hem staat het overzicht in het teken van het onderzoek aan cactussen. Diverse auteurs en hun boeken passeren daarbij de revue. Frank Derer geeft een aantal impressies van zijn reis door Arizona en Utah. De pagina's van de Karteikarten worden in beslag genomen door *Gymnocalycium calochlorum* en

G. pugionacanthum. Nils Köster en Thomas Engel plaatsen de botanische tuin van Berlijn en zijn succulenten in de spotlights. De geschiedenis van deze, in 1679 gestichte, tuin wordt geschetst, en daarnaast wordt op uitgebreide wijze beschreven wat er zoal te zien is in de twee glazen huizen die voor cactussen en andere succulenten gereserveerd zijn. Thomas Brand is de auteur van een kort artikel over *Hyles tithymali*, een vlindersoort uit de familie der pijlstaarten, waarvan de rupsen een euphorbia met voedzaam genoegen op hun menu zetten. Günther Gerhard, geïnspireerd door zijn 40-jarige lidmaatschap van de DKG, beschrijft zijn wedervaren met de cactushobby. Na talrijke verhuizingen lijkt nu in Zuid-Frankrijk de hobby voor hem in rustig vaarwater gekomen te zijn. Het volgende nummer van **KuaS** (68-6) opent met een bijdrage van Pierre Braun over de populaties van bolcactussen in de Braziliaanse staat Mato Grosso do Sul. Het betreft soorten uit de geslachten *Discocactus*, *Echinopsis*, *Frailea* en *Gymnocalycium*. Van elke soort geeft de auteur een inschatting van de meestal weinig rooskleurige toekomstverwachting. Michael Greulich is bij Jos van Roosbroeck op bezoek geweest en hij geeft de lezer een kijkje in de fraaie en zeer grote agavenverzameling. In de Karteikarten komen twee mammillaria's aan bod, te weten *Mammillaria picta* en *M. scheinvariana*. Gerhard Vierling heeft zijn wens om epithelantha's in Mexico te observeren, middels enkele reizen naar dat land kunnen vervullen. Hij toont planten van enkele locaties in het noorden van Mexico. Holger Dopp bericht over een muziekuitvoering waarbij cactussen als muziekinstrument gebruikt werden. Vooral fors bedoornde echinocactussen en ferocactussen brengen interessante geluiden voort wanneer deze versterkt worden met speciale microfoons. Dat cactussen soms parasitaire eigenschappen lijken te hebben, laat Hans Frohning zien. Bij twee cereussen hadden de luchtwortels een ernaast staande cactus doorboord.

CaVeKa (30-4) bevat deel 3 van de serie over het geslacht *Micranthocereus*. Hierin bespreekt Kamiel Neirinck *M. flaviflorus* subsp. *flaviflorus* en subsp. *densiflorus*. Myriam Desender-Bruneel focust zich op *Cephalocereus senilis*, de grijsaardcactus waarvan zij een aantal jaren geleden twee jonge exemplaren kon aanschaffen uit de collectie van Eduard van Hoofstadt. Jean-Marie Callens maakt zich zorgen over het verdwijnen van cactuspopulaties als gevolg van activiteiten zoals landbouw en mijnbouw. Hoewel de handel in bedreigde planten goed geregeld is m.b.v. CITES, zouden er volgens Callens andere overeenkomsten nodig zijn om te voorkomen dat planten in hun natuurlijke habitat uitgeroeid worden. In **CaVeKa** (30-5) brengt Neirinck deel 4 over *Micranthocereus*, waarin *M. flaviflorus* subsp. *uilianus* en *M. streckeri* belicht worden. André Houthoofd houdt een pleidooi voor hybriden, en hij geeft daarbij een aantal praktijkvoorbeelden. Enkele foto's dienen om zijn betoog te versterken. De bijkans onvermijdelijke bijdrage van Freddy Lampo betreft deze keer *Momordica rostrata*, een gemakkelijk te kweken en vlot groeiende caudexplant.

In **Euphorbia World** (13-1) toont en bespreekt Petr Pavelka een tiental euphorbia's, welke hij in Kenia live aanschouwde. Houyelle en Quénel zijn tijdens een expeditie in het noorden van Madagaskar *Euphorbia boinensis* tegen het lijf gelopen, een meer dan 100 jaar geleden ontdekte soort waarvan gedacht werd dat zij mogelijk uitgestorven was. Rikus van Veldhuisen en Pjotr Lawant bespreken de vier soorten in de sectie *Rubellae* van het ondergeslacht *Euphorbia*. Deze soorten, te weten *E. rubella*, *E. brunellii*, *E. cryptocaulis* en *E. charleswilsoniana* komen voor in zuidelijk Ethiopië. Aanwijzingen voor het kweken van de laatste drie soorten worden gegeven. In deel 2 van 'harde euphorbia's voor noordelijke tuinen' voert Detlef Schnabel *Euphorbia amygdaloides* en *Euphorbia* x martinii ten tonele. Hoewel *E. amygdaloides* en haar ondersoorten door ondergrondse uitlopers een plaag kunnen worden in de tuin, zijn er ook cultivars die dat negatieve aspect door hun fraaie uiterlijk enigszins neutraliseren. *Euphorbia* x martinii (met een aantal prachtige cultivars) heeft die negatieve karaktertrek nauwelijks en is daarom geschikt voor een tuin in een gematigd klimaat.

Cactus and Succulent Journal (89-3) bevat de jaarlijkse waslijst aan succulente aanbiedingen van de Huntington Botanical Gardens, de zgn. International Succulent Introductions. Alberto Areces-Mallea presenteert een nieuwe cactus, welke in de Dominicaanse Republiek voorkomt. Deze *Leptocereus demissus* komt voor in de provincie Pedernales en wijkt in diverse aspecten af van de in hetzelfde land groeiende *Leptocereus weingartianus*. Bill Thornton bespreekt twee gevallen van hoe omgegaan is met het redden van bedreigde cactussoorten bij de aanleg van een pijplijn en een weg. Het betrof *Coryphantha robustispina* en *Echinocereus arizonicus* var. *arizonicus*. James Mauseth heeft een tweedelige serie over de areolen van cactussen geschreven. Het onderhavige eerste deel behandelt diverse aspecten van areolen. Leo Chance vervolgt zijn serie over 'Pushing the Limits'. Hij geeft talrijke voorbeelden van vetplanten en cactussen welke geschikt zijn voor koude klimaatgebieden in de USA.

In **CaVeKa** (30-6) staat deel 5 van de serie over het geslacht *Micranthocereus*. Kamiel Neirinck behandelt *M. polyanthus* subsp. *alvinii* en *M. hofackerianus*. André Houthoofd levert een bijdrage over stapelia-achtigen. Hij bespreekt in het kort diverse soorten. De titel van het stukje van Frans Hofkens doet nogal zwaar aan, ze luidt namelijk 'Extraflorale nectarkliеren bij cactussen'. Meestal wordt nectar door bloemen geproduceerd, maar soms gebeurt dat op andere plekken (extrafloraal = buiten de bloem), o.a. bij ferocactussen. Myriam Desender-Bruneel heeft ditmaal in de oude doos gerommeld en het een en ander tevoorschijn gehaald. Zij uit haar zorg over het klimaat aan de hand van wat Willy Vereycken in 1980 schreef over de CO_2-toename.

Libor Kunte en Jaroslav Šnicer bespreken *Ancistrocactus pinkavanus* in **Kaktusy** (2017-2). Deze nog nieuwe soort is op eigen wortel erg lastig te kweken en de zaden kiemen bovendien slecht. Stanislav Stuchlík is in Brazilië bij de Rincão de Inferno geweest, alwaar hij *Notocactus infernensis* aantrof. Jan Mynář wijdt zijn aandacht aan *Escobaria laredoi*, een soort die gelijk is aan de al eerder beschreven *Escobaria rigida* (de beschrijving daarvan is echter ongeldig). Het kweken van *Monadenium rebellum* is bepaald niet eenvoudig volgens Jan Gratias. Hij geeft allerlei adviezen, gebaseerd op zijn jarenlange ervaring. René Samek geeft weer hoe de enkele jaren geleden beschreven *Opuntia diploursina* de status van nieuwe soort gekregen heeft (voorheen werd deze opuntia als vorm van *Opuntia erinacea* beschouwd). Andere artikelen gaan over het optimale zonlicht voor cactussen (Rudolf Slaba), over *Lapidaria margaretae* (Ivana en Jiří Jandovi), over *Coryphantha macromeris*, *C. echinus* en *C. scheerii* in natuur en cultuur (Jan Hadrava), en over *Turbinicarpus saueri* subsp. *nelissae* (Jiří Pospíšil).

De tweede special van 2017 van **Kaktusy** is gewijd aan het geslacht *Pterocactus*. Deze Duitstalige uitgave is van de hand van Lumír Král. Na een voorwoord volgen hoofdstukken over de verbreiding, de geschiedenis, de systematiek en de cultuur. Daarna komen de afzonderlijke soorten (tien in totaal) aan bod.

Cactus & Co. (21-1) bevat zoals gewoonlijk een keur aan kleurrijke artikelen. Volker Buddensiek richt zijn aandacht op *Euphorbia milii*. De echte 'milii' is zeer schaars in cultuur, maar wel zijn er vele vormen en hybriden in verzamelingen aanwezig. Een aantal variëteiten en hybriden wordt getoond. Alberto Marvelli brengt een vervolg op het artikel van Buddensiek door het tonen van een aantal van zijn favoriete hybriden. Hierna volgt een fotogalerij van hybriden van een Indiase kwekerij. De bijdrage van W.J. Schrenk heeft als titel "Succulent" Parasitic Plants of North America. Het is een gecorrigeerde en geüpdatete versie van een in 2016 in Avonia gepubliceerd artikel over succulent aandoende parasieten, waarvan sommige in de woestijnen van de USA voorkomen, zoals *Orobanche cooperi*, *Sarcodes sanguinea*, *Ammobroma sonorae* en *Pholisma arenarium*. Het Big Bend National Park komt behoorlijk aan zijn trekken, want Bruno Magnani besteedt er meer dan 50 pagina's aan. Een fiks aantal cactussoorten is in dit park vertegenwoordigd en Magnani heeft de meeste van die soorten fotografisch vastgelegd. De Deutsche Kakteen-Gesellschaft heeft een publi-

catie aangeleverd over *Carnegiea gigantea*, welke de DKG heeft bestempeld als cactus van het jaar voor 2017. Vanzelfsprekend heeft de DKG ook fraaie foto's aangeleverd.

In het Engelse **Cactus World** (35-2) vervolgt Michael Greulich zijn reis in de cactusrijke Barranca de Metztitlán (Hidalgo, Mexico), en de nabije omgeving. Diverse soorten agaven en cactussen, alsmede andere succulenten werden aangetroffen. Een vrij algemeen artikel over hoya's komt uit de koker van John Ellis. Het artikel is verluchtigd met flink wat foto's van de met fraaie bloemen getooide hoya's. Het Duitse echtpaar Elisabeth en Norbert Sarnes heeft haar werkterrein tot Cactus World uitgebreid met een bijdrage over *Austrocactus gracilis*, een soort die als een jonger synoniem van *A. coxii* beschouwd dient te worden. De austrocactussen die westelijk van Zapala groeien, zijn door velen als *A. gracilis* beschouwd, maar dat is onterecht. Deze planten zijn door de Sarnessen in 2014 als *A. longicarpus* beschreven. Rogan Roth vestigt de aandacht op een heuveltje in het Swellendam-district in Zuid-Afrika. Hoewel dit heuveltje niet geschikt is voor landbouw, zijn er genoeg dieren (schapen, geiten, stekelvarkens) die een bedreiging vormen voor de succulenten. Desondanks hebben tal van succulentensoorten deze 'roofdieren' al vele jaren overleefd. Davide Donati heeft een statistische analyse losgelaten op populaties van *Astrophytum capricorne*. Van de 'variëteiten' capricorne, aureum en niveum werden tien populaties onderzocht. Na analyse bleek dat er bij de variëteiten een correlatie was tussen de geografische coördinaten en het natuurlijke substraat; er werd geen correlatie gevonden met de hoeveelheid regenval en met de hoogte waarop de planten groeiden. Hazel Taylor bericht over de lotgevallen van een afgevallen blad van een *Sinningia iarae*. Op eenvoudige wijze kon van het blad een nieuw plantje gegenereerd worden. De rubriek 'In my greenhouse' wordt gevuld door Peter Crowdell. De hoofdmoot van zijn verzameling bestaat uit echinopsis-hybriden. Ian Woolnough verhaalt over zijn ontmoeting met in bloei staande *Mammillaria deherdtiana* subsp. *dodsonii* in de Mexicaanse staat Oaxaca. Brian Scott heeft zich beziggehouden met de doorntjes die soms op de tuberkels van ariocarpussen verschijnen. Al Laius heeft een oase bezocht, en wel Majorelle, een cactusoase in de zuidelijke Marokkaanse stad Marrakech. Deze tuinen van Majorelle zijn een must voor de succulentenliefhebber, die Marrakech bezoekt. *Aloe pulcherrima*, een in 1997 beschreven soort uit Ethiopië, wordt door Colin Walker voor het voetlicht geplaatst. Na een algemene inleiding over aloë's in Ethiopië gaat hij in op de pulcherrima, waarbij zowel een natuurlijke vindplaats alsmede de cultuur van deze soort naar voren komt. David Bruno bespreekt iets waar de succulentenliefhebber liever niet mee van doen heeft, namelijk wolluizen. Hij bespreekt methoden om ervan af te komen.

Het Duitse **Kakteen und andere Sukkulenten** (68-7) brengt een samenvatting van het project EuphORBia, een project dat middels DNA-studie trachtte om tot een phylogenetische stamboom te komen. Het onderhavige artikel van Volker Buddensiek beperkt zich tot het ondergeslacht *Euphorbia*. Hierin bevinden zich nu 21 secties, waaronder sectie *Crepidaria* (voorheen het geslacht *Pedilanthus*) en sectie *Monadenium* (voorheen de geslachten *Monadenium*, *Synadenium*, *Stenadenium*, *Endadenium*). Thomas Bolliger brengt een hommage aan Carlos Ostolaza Nano, de 'Dr. Cactus' van Peru. Sybille en Klaus Breckwoldt beschrijven een plekje met diverse cactussoorten in de omgeving van Villa de Ariaga, in de Mexicaanse staat San Luis Potosí. Aan *Mammillaria wildii* en *M. melaleuca* is deze keer de eer te beurt gevallen om in de Karteikarten te staan. Pierre Braun geeft een overzicht van de in de Braziliaanse staat Mato Grosso do Sul voorkomende cereussen, aangevuld met wat commentaar bij elke soort. Het betreft de soorten uit de geslachten *Cereus*, *Cleistocactus*, *Harrisia*, *Pilosocereus*, *Praecereus* en *Stetsonia*. Michael Freund brengt de Giardino Esotico Pallanca onder de aandacht. Deze exotische tuin, met o.a. een flink aantal cactussen, ligt aan de Italiaanse Rivièra bij Bordighera.

Het augustusnummer van **KuaS** (68-8) begint met een vrij uitgebreid artikel over de matucana's van de benedenloop van de Rio Cris-

nejas in Peru. De schrijvers, Steffen Janke en Holger Wittner, hebben diverse populaties van *Matucana klopfensteinii* in dit gebied onderzocht en vergeleken met verwante matucana's. Op grond van hun onderzoek huldigen zij de opvatting dat de nogal variabele *M. klopfensteinii* een overblijfsel is van een oorspronkelijke matucana, waar *M. formosa*, *M. krahnii* en *M. tuberculata* van afgescheiden zijn. Deze soorten zijn als ondersoorten van die 'oermatucana' te beschouwen, maar op nomenclatorische gronden wordt *M. formosa* de eigenlijke soort, en worden de andere soorten omgecombineerd tot *M. formosa* subsp. *klopfensteinii*, subsp. *krahnii* en subsp. *tuberculata*. Voor *Sempervivum pittonii* heeft Wolfgang Papsch niet ver hoeven reizen, want deze zeer zeldzame soort heeft hij in Oostenrijk gefotografeerd op de enige twee natuurlijke locaties bij Kraubath in het dal van de Mur. In de Karteikarten worden *Arrojadoa albiflora* en *Gymnocalycium ferrarii* geportretteerd. Volker Buddensiek vervolgt zijn samenvatting van het project EuphORBia, waarbij nu het ondergeslacht *Chamaesyce* behandeld wordt. Het betreft euphorbia's die vooral in Noord- en Midden-Amerika voorkomen. De verschillende secties worden kort besproken. Walther Schwenk schrijft het een en ander over Felix Krähenbühl, die 100 jaar geleden geboren werd en naar wie *Mammillaria kraehenbuehlii* vernoemd is (*M. heidiae* is naar zijn vrouw Heidi vernoemd). Reinhard Aberl geeft enkele adviezen voor het succesvol kweken van ariocarpussen. Zo heeft hij de volgende remedie om rotting van de planten na de bloei te voorkomen: de uitgebloeide planten worden in een warme kamer gehouden, totdat de bloemresten volkomen verdroogd zijn, daarna worden de ario's koel overwinterd.

In **Piante Grasse** (37-2) brengt Francesco Soldi het derde en laatste deel van zijn reisverslag over Baja California. Enkele ferocactussen staan hierbij centraal. Marco Cristini schrijft over de botanische tuin van Turijn. Mario Cecarini focust op de copiapoa's van de Chileense Atacama-woestijn. Hij gaat hierbij ook in op de verspreiding, de bloei en het kweken van copiapoa's. Massimo Afferni bespreekt *Euphorbia bourgaeana* en verwante Canarische soorten, zoals *E. lambii* en *E. bravoana*. Het gebruik van Parafilm bij het enten van zaailingen wordt beschreven door Francesco Bertolino. Parafilm is een flexibele en doorzichtige kunststof, die veel in laboratoria gebruikt wordt.

Avonia (35-2) is weer rijk gevuld. Peter van Wyk bijt de spits af met zijn bijdrage over de *Tylecodon*-soorten in het Richtersveld. Aan een aantal van deze tylecodons wordt specifieke aandacht besteed. Ulrich Meve en Sigrid Liede-Schumann vragen zich af wat *Cynanchum* is. De auteurs schetsen de taxonomische veranderingen die dit geslacht in de laatste decennia ondergaan heeft, met als gevolg de inclusie van diverse andere geslachten, waaronder *Glossonema*, *Graphistemma* en *Odontanthera*. Josef Ježek heeft in het Radan-gebergte in Servië een sempervivum gevonden die hij niet goed thuis kan brengen. Aan de noordkant van het gebergte, bij Prolom Banja, groeit *Sempervivum zeleborii*, maar de verschillen met de andere sempervivum zijn erg groot. In California, aan de kust van Monterey County, komen twee dudleya's voor. John Balcom bespreekt in woord en beeld deze soorten, namelijk *Dudleya caespitosa* en *D. farinosa*. Philip Nel beschrijft zijn waarnemingen aan *Aloe modesta* op twee habitats die ver uit elkaar liggen. De overblijfselen van het oude Athene herbergen ettelijke succulenten. Stavros Apostolou heeft diverse archeologische plaatsen bezocht en trof o.a. *Crassula tillaea*, *Sedum litoreum*, *Sedum rubens* en *Mesembryanthemum nodiflorum* aan. Ursula Thiemer-Sachse geeft op uitgebreide wijze weer hoe belangrijk de Henequén-agave, *Agave sisalana*, in de afgelopen eeuwen geweest is. Het verwerken van de bladeren tot sisaltouw wordt op kundige wijze met foto's toegelicht. Jörg Ettelt is toe aan deel vier van zijn reis door Namibia. Zijn bijdrage gaat deze keer over Swakopmund en de Swakoprivier. Met behulp van een lokale gids werden prachtige planten gevonden, waaronder *Lithops ruschiorum*, *Aloe clavifolia* en *Welwitschia mirabilis*.

In **Kakteen und andere Sukkulenten** (68-9) brengt Hans Frohning de oude namen van austrocactussen onder de aandacht en geeft daarbij zijn commentaar. Vooral met *Austrocactus coxii* is in de loop der jaren heel wat gejo-

jood, mede doordat de oorspronkelijke beschrijving onduidelijk is en de vindplaats niet goed aangegeven is. De enige austrocactus die niet met andere soorten verwisseld kan worden is *Austrocactus spiniflorus*, maar bij deze soort wordt eraan getwijfeld of het wel een echte austrocactus is..... Het geslacht *Adromischus* krijgt van Rudolf Schmied vier pagina's toebedeeld, waarin enkele soorten getoond worden en waarin adviezen voor het kweken van deze succulenten gegeven worden. Matthias Kist plaatst *Mammillaria prolifera* in de schijnwerpers, een gemakkelijk te kweken en rijkbloeiende soort die talrijke eetbare vruchten voortbrengt. De Karteikarten hebben plaats ingeruimd voor *Crassula columnaris* en *Gasteria baylissiana*. Pierre Braun vervolgt zijn overzicht van de in de Braziliaanse staat Mato Grosso do Sul voorkomende cactussen, met een overzicht van de opuntia's, pereskia's, en epifytische cactussen. Ingo Bartels steekt de loftrompet over zijn *Echinocereus triglochidiatus* subsp. *triglochidiatus*. Deze cactus heeft strenge vorst probleemloos doorstaan en produceerde afgelopen voorjaar 56 bloemen.

Het Tsjechische **Kaktusy** (2017-3) bevat bijdragen van Zlatko Janeba over *Islaya grandiflorens*, van Libor Kunte over *Melocactus guitarti*, van Mário Snopka over *Loxanthocereus hystrix*, van Jaroslav Vich over *Aztekium ritteri*, van Stanislav Stuchlík over *Notocactus werdermannianus*, van dezelfde auteur over *Gymnocalycium schroederianum* subsp. *paucicostatum*, van Pavel Tůma over natuurlijke locaties van *Ferocactus haematacanthus* en van Radek Čech over *Cynanchum marnierianum*. Deze bijdragen gaan alle over de planten in hun natuurlijke habitat. Een andere bijdrage gaat over het kweken van planten uit het geslacht *Frithia* (Ivana en Jiří Jandovi).

Het Belgische **CaVeKa** (30-7) is toe aan deel 6 van een artikel over het geslacht *Micranthocereus*. Hierin bespreekt Kamiel Neirinck *Micranthocereus oliveirae* en *Micranthocereus purpureus* (uit het ondergeslacht *Austrocephalocereus*). De klassieker Freddy Lampo heeft deze keer *Petopentia natalensis* onder de loep genomen, een caudiciforme succulent. Allerlei achtergrondinformatie, alsmede de kweekwijze en eigen ervaringen, worden op des Lampo's karakteristieke wijze beschreven. Frans Hofkens schildert op uitgebreide manier een portret van *Neoporteria napina* var. *mitis*. Ook Hofkens gaat uitgebreid in op de historie van deze soort en geeft in het kort wat kweekadviezen.

Het Franse **Cactus & Succulentes** (9-1) opent met de nieuwbeschrijving van *Kalanchoe berevoensis*. De auteur, Norbert Rebmann, vond deze kalanchoë bij de watervallen van Anosyampela. *K. berevoensis* is nauw verwant aan *K. synsepala* en *K. tetraphylla*. Marc Reynders geeft weer wat er zoal op euphorbia-gebied in de botanische tuin van het Belgische Meise te beleven valt. Elton Roberts heeft een prikkelende bijdrage over diverse aspecten van het kweken van cactussen: 1. veel zaden kiemen pas als ze oud zijn (volgens Steven Brack moet je zaden van *Echinocactus horizonthalonius* ongeveer 25 jaar bewaren!), 2. het bewaren van zaden in de koelkast is een mythe, 3. zaailingen voeren onderling vaak een oorlog om te overleven (Roberts neemt *Carnegiea gigantea* als leidraad, in een potje met 100 zaailingen overleven slechts enkele), 4. het is onzin om kalk toe te voegen aan het substraat van cactussen die in de natuur in kalkrijke bodem groeien. Noord-Amerikaanse xerofyten, die aardig wat kou kunnen verdragen, worden besproken door Delamarche en Maïa. De auteurs geven een overzicht van de planten die zij in Besançon, nabij Zwitserland, vrij uitgeplant hadden. De meeste soorten overleefden, maar sommige verdroegen de combinatie van kou en vocht niet. Rebmann heeft een correctie geplaatst met betrekking tot zijn nieuwe *Euphorbia helenae*. Deze naam was een eeuw geleden al aan een euphorbia toegekend, en daarom wordt de naam van de nieuwe soort gewijzigd in *E. emilienneae*.

Vreebergen 2
9403 ES Assen

Summary

Rob Bregman

On the first page, Ben Wijffelaars reports about a Succulenta directorate meeting with local executives, focussing on the problem how to cope with the increasing aging of our members.

Theo Heijnsdijk presents another part of his ongoing series of articles concerning the 1931 'Verkade' cactus handbook. This time, *Mammillaria bombycina* is dealt with. The species description was first published in 1910 by the German Leopold Quehl. At the time the natural habitat was only referred to as 'Mexico', so the precise habitat location has long been unknown. Until 1988, when a group of botanists and the couple Walter and Betty Fitz Maurice rediscovered the plants in the state of Aguascalientes. A form with forked centrals is known as 'cv. split spines'. Attention is also paid to *M. perezdelarosae*, a closely related species with a beautiful white radial spination and dark brown hooked central spines. A form with straight centrals was described in 2001 as subspecies *andersoniana*. According to the IUCN Red List, *M. perezdelarosae* is critically endangered in nature.

In his series 'in the spotlight', Bertus Spee deals with 4 attractive succulents, viz. *Ariocarpus trigonus, Delosperma nubigenum, Tephrocactus geometricus* and *Stenocactus albatus.*

Rik Coenen rescued two massive euphorbias (*E. ingens*), placed beside the altar in his home town church. The building had to be broken down, so he moved them to the 'Jochumhof' garden in Steyl, Limburg. One plant was so big that it had to be sawn in half.

Theo Heijnsdijk visited the Canary island of La Palma where he found *Aeonium nobile*, an endemic species and the only red-flowering aeonium. It is also the largest species in the genus, reaching up to 80 cm in diameter. Including the (sub)genus *Greenovia*, 36 species are known. *A. nobile* does not produce offsets, so after blooming and fruiting the entire plant will die.

Henk de Groot's memories went back to two years ago when he started collecting succulent plants. It all began with a 40 year old hybrid echinopsis.

Theo Heijnsdijk gives some additional information about *Crassula pyramidalis*, a species he discussed in the December 2016 issue. This plant is illustrated in a book from 1738 by the Dutch botanist Johannes Burman but with the wrong subscription '*Euphorbia aphyllum*'. In fact this is probably a drawing of *Crassula pyramidalis*, as was already noticed by 3 different authors.

Henk Ruinaard brings part 2 of his overview of recently published new taxa in the genus *Echinocereus*. These taxa are *E. gurneyi, E. koehresianus* subsp. *gruberianus, E. occidentalis* subsp. *breckwoldtiorum, E. pectinatus* ssp. *rutowiorum* and *E. relictus*. They mostly exhibit only minor differences compared to the type species and/or differences in ploidy level.

Henk Viscaal reviews a new book written by Robin Frandsen on the succulent flora of southern Africa. To those who are interested, the book is very much recommended.

Aat van Uijen continues with his articles about the genus *Rhipsalis*.

Wolter ten Hoeve summarizes the contents of other journals on succulent plants.

Finally Tom Twijnstra writes about *Melocactus macracanthos*.

R.Bregman@contact.uva.nl

succulenta vereniging
van cactus- en vetplantenliefhebbers

Ben Wijffelaars
Het kan nog steeds 2
Theo Heijnsdijk
Mammillaria bombycina
De Zijde-Kranscactus 3
Bertus Spee
Voor het voetlicht 12
Rik Coenen
Doodzonde in de kerk 14
Theo Heijnsdijk
Aeonium nobile 17
Henk de Groot
Wintertijd 26
Theo Heijnsdijk
Nogmaals Crassula pyramidalis 29
Henk Ruinaard
Recente nieuwbeschrijvingen en status-veranderingen binnen het geslacht Echinocereus, deel 2 31
Henk Viscaal
Boekbespreking 38
Aat van uijen
Rhipsalis, cactussen uit het tropische woud, 2 . . 39
Wolter ten Hoeve
Succulentennieuwtjes 45
Rob Bregman
Summary 51
Tom Twijnstra
Het laatste woord 48
Voorpagina . . . . . Aeonium nobile
Foto: Tijs Kierkels

Inlichtingen over het lidmaatschap en ontvangst van nummers en adreswijzigingen aan:
Inquiries about membership and receipt of issues and address changes to:

D.H. Roozegaarde
Banninkstraat 5
7255 AT Hengelo (Gld)
Tel.: +31(0)575 465270
E-mail: ledenadministratie@succulenta.nl

Melocactus macracanthos

Het laatste woord

Tom Twijnstra

Curaçao is de enige plek waar ik ooit cactussen in hun natuurlijke omgeving zag. Dit eiland herbergt behalve het grappige bolcactusje *Mammillaria mammillaris* een nog rondere broer: *Melocactus macracanthos.* Deze 'melo' groeit ook op de naburige eilanden Aruba en Bonaire. Volwassen exemplaren gaan getooid met een (meestal) witte muts op de kop, waarin kleine roze bloemen verschijnen. Deze plant is zo variabel in zijn uiterlijk dat hij in de loop der tijd vele malen opnieuw beschreven is. Eén van de mooiste vormen die mij opviel, heeft gele doorns en groeit gewoon tussen zijn roodbruine soortgenoten. Naderhand ontdekte ik dat deze vorm in 1990 beschreven is als *Melocactus citrispinus.*

tomtwijnstra@hotmail.com